

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Första kammaren.

Nr 16.

Lördagen den 19 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Almkvist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 226, angående inrättande av en professur i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 13.

Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets memorial nr 14, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 12 i anledning av väckt motion om ändring i regeringsformen m. m. för ordensväsendets avskaffande.

Föredrogs bevilningsutskottets memorial:

nr 25, angående remitterande till annat utskott av en till bevilningsutskottet hänvisad motion; och

nr 26, angående remitterande till annat utskott av en till bevilningsutskottet hänvisad motion.

Vad utskottet i dessa memorial hemställt bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevilningsutskottets betänkanden nr 35 och 36 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 26 och 27.

Herr statsrådet *Meurling* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 224, angående uppförande av ett posthus i Umeå.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 8, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Angående sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr **förste vice talmannen**: Beträffande sättet för föredragningen av det föreliggande utskottsutlåtandet får jag hemställa, att kammaren måtte besluta, att utlåtandet skall föredragas punktvis, med rätt för talmannen att, där sådant befinnes lämpligen kunna ske, föredraga flera punkter i ett sammanhang.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Första kammarens protokoll 1927. Nr 16.

Punkterna 1—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

Lades till handlingarna.

Punkterna 32—38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Om bidrag
till avlönan-
de av en sjö-
manspräst i
Buenos Aires.*

Punkten 39.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att såsom bidrag till avlöande av svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag av 46,500 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte till religiös och social verksamhet bland svenskar i vissa utländska hamnstäder för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 46,500 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herr *Oscar Olsson* ansett, att utskottet bort för ändamålet tillstyrka allenast det för innevarande budgetår utgående anslaget, 41,500 kronor.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag har i stort sett icke så mycket emot, att det här ifrågasatta anslaget höjes med 5,000 kronor, för att, i överensstämmelse med en framställning från svenska kyrkans missionsstyrelse, arvode må kunna beredas till ytterligare en sjömanspräst, i Buenos Aires. Svenska kyrkans missionsstyrelse är en i många hänseenden alldeles utmärkt organisation, och den har utfört ett mycket gott arbete på de platser, där den har sina ombud. Men det är två saker, som vållat betänkligheter från min sida, när det gäller en ökning av anslaget.

I samband med den ifrågasatta ökningen av anslaget står en ändring av rubriken av anslaget, enligt vilken det tydligt framgår, att icke allenast den religiösa vården utan även den sociala vården skulle åligga dessa sjömanspräster. Det är ju ingenting annat än gott att säga om det. Men det har anmärkts i fråga om dessa sjömanspräster, att det skulle ha varit synnerligen nyttigt, om sjömansorganisationerna själva hade fått varit med och ordna beträffande den sociala och kulturella vården, i vilket fall den skulle ha blivit omfattad med betydligt större intresse och gjort betydligt större verkan än vad som nu är förhållandet.

Jag har därför tänkt, att det kunde vara skäl att avslå motionen i år, så att även den saken kunde komma att beaktas ett kommande år. Men är det så, att departementschefen i det avseendet har några ord till tröst och uppbyggelse, så är jag särdeles tacksam, och kan en sådan kombination, som jag antytt, åstadkommas, utan att riksdagen i det fallet behöver fatta beslut, så är den största av de betänkligheter, jag här hyser, avlägsnad.

Emellertid har det anförts andra mycket starka skäl för att vi böra ha en sjömanspräst i Buenos Aires. Jag får erkänna, att jag är mycket glad över det som utträttats av svenska kyrkans missionsstyrelse i fråga om barn, tillhörande den koloni, som i Missiones bildats av vissa från Norrbotten dit utvandrade personer. Men jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att därest riksdagen beslutar i enlighet med min reservation, det icke alls därför kan bli tal om, att denna verksamhet skulle avbrytas. Den kommer naturligtvis att pågå även följande år.

*Om bidrag till avlönan-
de av en sjö-
manspräst i
Buenos Aires.*

(Forts.)

Jag är icke blind för att man kan säga, att det icke vore mer än rätt, att svenska staten övertog missionsstyrelsens utgifter på denna punkt. Ja, det kan man säga! Men missionsstyrelsen har icke bara begärt, att en sjömanspräst skall anställas i Buenos Aires, utan den har även föreslagit inrättande av en dylik befattning i Skagen. Vi veta, att det gått till så, att när sjömanspräster blivit anställda i vissa hamnar, så har missionsstyrelsen öppnat verksamhet i nya hamnar, och det finnes ett tillräckligt antal av hamnar, för att man snart sagt i oändlighet skulle kunna komma fram med mycket väl motiverade krav på anställande av sjömanspräster i hamnstäder både i Amerika och annorstädes. Det är vissa konsekvenser, som följa, om man fortsätter att bifalla de begärda anslagsökningarna i detta fall.

Utän att på något sätt vilja underkänna den verksamhet, som bedrivs av svenska kyrkans missionsstyrelse ber jag således, herr talman, att på grund av vad jag nu anført få yrka bifall till den av mig på denna punkt avgivna reservationen.

Herr Almqvist: Herr greve och talman, mina herrar! Först ber jag att till statsutskottet få framföra min tacksamhet för den, så vitt jag kan finna, synnerligen välvilliga behandling, som åttonde huvudtiteln av utskottet blivit underkastad. Sedan ber jag att med anledning av den ärade reservantens anförande få erinra om ett par saker.

För det första vill jag framhålla, att frågan om anställande av en sjömanspräst i Buenos Aires är av rätt gammalt datum. Den har förelegat till omprövning från år 1921 till innevarande år. Svenska kyrkans missionsstyrelse har haft stora utgifter för upprätthållande av denna befattning, vilken inrättades på framställning av Kungl. Maj:ts beskickning i Buenos Aires efter ansökan från därvarande svenska församling. På grund av de höga levnadskostnaderna i dessa trakter är upprätthållandet av befattningen förenat med avsevärda oppoffringar. Den svenska församlingen har visat en synnerligen stor offervillighet, då det gällt att upprätta och bibehålla denna prästerliga tjänst, och den kommer säkerligen att göra så även i framtiden. Men anspråken på bidrag äro så pass höga, att församlingen, som i övrigt har en betydande hjälpverksamhet bland svenskarna där nere, icke kan öka sin insats för ifrågavarande ändamål. Upprätthållandet av befattningen drager en årlig kostnad av 18.000 kronor, och här är det nu fråga om ett statsbidrag av 5,000 kronor.

Den ärade reservanten kunde icke förneka, att speciellt denne sjömanspastor har en säregen uppgift att fylla, bland annat därför att han icke har sin verksamhet förlagd endast bland de bofasta svenskarna, utan han reser också omkring och besöker landsmännen i församlingen därute på de vidsträckta slätterna och i de norra urskogarna och bergstrakterna, där Missioneskolonien är belägen. I denna koloni, som är en kvarleva av den norrländska immigrationen i början av detta århundrade, upprätthålles en svensk skola, där elevantalet för närvarande är omkring 40. Kolonien ligger synnerligt isolerad, och det är av utomordentligt stor betydelse för denna lilla svenska församling, att den någon gång får komma i förbindelse med en svensk, som kan trösta för-

Om bidrag till avlönan- de, av en sjö- manspräst i Buenos Aires.

(Forts.)

samlingens medlemmar, vägleda dem och stå dem bi med råd i socialt avseende. Jag ber att särskilt få understryka detta, och jag kan göra det så mycket hellre, som jag själv har en personlig erfarenhet av förhållandena i dessa trak- ter och kan vittna om, huru det känns, då en person i denna ställning kom- mer, och vilka utsikter han har att kunna utföra ett gagnande och nyttigt arbete.

Med hänsyn till vad jag nu anført ber jag, herr greve och talman, att få an- hålla, att kammaren måtte bifalla Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Herr Bergqvist: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den un- der behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den vid punkten avgivna reserva- tionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med över- vägande ja besvarad.

Punkten 40.

Lades till handlingarna.

Punkten 41.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

Punkten 43.

Om lönereglering vid de eckle- siastika konsistorierna.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskot- tet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å två lika- lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr O. Bergqvist (I: 28) och den andra inom andra kammaren av herr H. Hallén (II: 30),

A) uppföra i riksstaten för budgetåret 1927—1928 det ordinarie anslaget till domkapitlens expeditioner med oförändrat belopp 91,350 kronor;

B) till ökade arbetskrafter vid domkapitlens expeditioner för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 36,400 kronor;

C) medgiva, att provisorisk lönereglering enligt under punkten angivna grun- der finge under tiden 1 juli 1927—30 juni 1928 gälla i fråga om notarier och amanuenser vid de ecklesiastika konsistorierna, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder kunde befinnas erforderliga;

D) medgiva att tillfälliga lönetillägg finge under tiden 1 juli 1927—30 juni 1928 till extra biträden och vaktmästare vid konsistorierna utgå enligt de grun- der, som bestämdes av Kungl. Maj:t i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 4 januari 1927 förordat;

E) till bestridande av kostnaderna för den provisoriska löneregleringen för notarier och amanuenser vid de ecklesiastika konsistorierna samt för berörda tillfälliga lönetillägg åt därstädes anställda extra biträden och vaktmästare för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra förslagsanslag å 49,000 kronor, av vil-

ket anslag högst 883 kronor 33 öre finge enligt av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter användas till höjande av ersättningen för vikariat under konsistorienotaries semester.

I herrar *Bergqvists* och *Halléns* berörda motioner hade hemställts, utom annat, att riksdagen ville besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med den 1 juli 1927 äga tillämpning å befattningshavare vid domkapitlens expeditioner.

Beräffande motionärernas förevarande förslag hade utskottet i motiveringen yttrat:

»Vid den prövning, utskottet ägnat ifrågavarande motioner, har utskottet ej kunnat undgå finna, hurusom kraven på en lönerreglering synas vara i hög grad berättigade. Under senare år har den ena tjänstemannakåren efter den andra fått sina löner reglerade efter numera vedertagna principer, och så mycket mera missgynnade torde domkapitlens befattningshavare kunna betraktas, som deras senaste definitiva lönerreglering härrör från år 1902 och dessutom flertalet av personalen aldrig erhållit någon reglering av sina löner utan fortfarande utgöres av extra ordinarie befattningshavare med snävt begränsade arvoden. Hur mycket utskottet emellertid än behjärtar det motionsvis framförda förslaget, har utskottet dock icke funnit sig böra på grundvalen av enskild motion förorda ett förslag i en fråga, som tarvar en så noggrann och detaljerad prövning som en lönerreglering av nu förevarande beskaftenhet.

Utskottet vill dock framhålla angelägenheten av att Kungl. Maj:t ägnar detta spörsmål all den uppmärksamhet, det enligt utskottets mening förtjänar, och håller utskottet för önskligt, att proposition i ämnet varder förelagd nästkommande års riksdag.»

Herr Bergqvist: Herr talman! Det kan måhända synas underligt, att jag, ehuru motionär i den fråga, som under denna punkt beröres, icke avgivit någon reservation mot utskottets avstyrkande hemställan. Men i utskottets motiveering ligger en sådan välvilja för denna sak, att jag har anledning tro, att det icke kommer att dröja längre än till nästa års riksdag, förrän förslag i ärendet framkommer från Kungl. Maj:t.

Jag har därför, herr greve och talman, intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 44—65.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 66.

Lades till handlingarna.

Punkten 67.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 68.

Lades till handlingarna.

Punkterna 69—76.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 77.

Lades till handlingarna.

Punkten 78.

*Anslag
till bokinköp
m. m. för
universitets-
biblioteket i
Uppsala.*

Kungl. Maj:ts hade föreslagit riksdagen att till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 49,500 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *C. P. Wahlmark* (I: 54) och den andra inom andra kammaren av herr *G. André*n (II: 32), däruti hemställts att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1927—1928 höja det till universitetsbiblioteket i Uppsala för närvarande utgående extra reservationsanslaget å 44,500 kronor till 59,500 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till herr Wahlmarks samt herr Andréns berörda motioner (I: 54 och II: 32), till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 59,500 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Strindlund*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Holmgren: Herr greve och talman! Jag har begärt ordet med anledning av en viss del av utskottets motivering för sin tillstyrkan av de av herrar *C. P. Wahlmark* och *G. André*n väckta motionerna.

Utskottet anför på sidan 47 de oerhört stegrade bokpriserna, framför allt på den utländska tidskriftslitteraturen, såsom en av orsakerna till, att en förhöjning av anslaget till universitetsbiblioteket i Uppsala är av behovet påkallad.

Ja, detta uttalande är fullkomligt riktigt, och utskottet kunde ha sagt på tal om de stegrade bokpriserna: »framför allt på den tyska tidskriftslitteraturen». Såsom medlem sedan en följd av år tillbaka av Karolinska institutets biblioteksnämnd har jag varit i tillfälle att förskaffa mig erfarenhet om huru förhållandena utvecklats sig i detta avseende.

Det är så, att av de tyska förlagen ett fåtal ha lagt under sig särskilt medicinska tidskrifter — det är just det, som det här är fråga om — och priserna på dem ha stigit oerhört. På gamla tidskrifter, som utkommit kanske sedan ett 50-tal år tillbaka och som biblioteken endast i yttersta nödfall vilja sluta att prenumerera på, ha dessa förlag höjt upp priserna på ett oskäligt sätt. Särskilt är detta fallet med bokförlaget *Julius Springer* i Berlin, som gått i spetsen och hållit sådana priser på sina alster, att det är fullkomligt oerhört.

På samma sätt är det även med fortlöpande handböcker, som utkomma. När sådana handböcker börja utkomma, är priset ganska lågt på de första banden, men sedan biblioteken prenumererat och banden kommit något stycke fram i serien, höjes successivt priset till ett fullkomligt orimligt belopp, och biblioteket anser sig vara nödsakat att fortsätta. Jag skall be att få anförda några exempel därpå; det står även i herr Andréns motion anförda en del exempel.

Detta häfte kostar 34 riksmark, d. v. s. mer än 30 svenska kronor, och detta lilla tidskriftshäfte kostar 20 svenska kronor. På samma sätt är det hela vägen

med dessa tidskrifter. Här ha vi ett band av ett fortlöpande arbete, en handbok, som kostar 55 svenska kronor, och denna bok kostar 160 svenska kronor. Det är ett och samma tyska förlag, som utgivit dessa böcker.

Jag måste fråga, om det verkligen kan vara riktigt, att våra bibliotek fortsätta med att subscribera på dessa arbeten, då det är alldeles påtagligt, att det är fullkomliga rövarpris, som denna firma åsätter sina alster och som den icke skulle kunna åsätta dem av annan grund, än att biblioteken haft dessa arbeten sedan gammalt och man vet, att bibliotekarierna och bibliofilerna mycket ogärna vilja sluta med en serie, som redan börjat. För min del anser jag, att det är nödvändigt, att man slutar med dessa serier. Åtminstone förefaller det mig, att det icke är riktigt, att alla de tre bibliotek, som ha medicinska tidskrifter, universitetsbiblioteket i Uppsala och Lund samt Karolinska institutets bibliotek, fortsätta med att subscribera på dessa dyrbara tidskrifter. Det vore, enligt mitt förmenande, alldeles tillräckligt, om dessa dyrbara tidskrifter funnes att tillgå på endast ett ställe i vårt land. Genom att reagera mot de höga priserna skulle man kunna komma därefter, att det ovannämnda företaget såge sig nödsakat att sänka priserna på sina alster till rimliga priser.

Med vad jag nu framhållit menar jag ingalunda, att de i ämnet väckta motionerna böra av riksdagen avslås. Jag vet innerligt väl, att ett synnerligt stort behov föreligger att öka anslagen för bokinköp och bokbindning såväl till universiteten i Uppsala och Lund som ock till Karolinska institutet. Jag har emellertid ansett mig pliktig att framhålla detta, enär jag tror, att det icke är riktigt, att svenska pengar på detta vis användas till att göda tyska företag, som taga fullkomliga ockrarpriser.

Herr Bergqvist: Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten 79.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkterna 81—86.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 87.

Lades till handlingarna.

Punkterna 88—93.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 94.

Lades till handlingarna.

Punkterna 95—104.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag
till bokinköp
m. m. för
universitets-
biblioteket i
Uppsala.
(Forts.)*

*Om visst
anslag till
Karolinska
institutet.*

Punkten 105.

I en inom första kammaren väckt motion (I: 55) hade herr *I. Holmgren* hemställt, att riksdagen till förstärkande av lärarkrafterna i medicin vid Karolinska institutet måtte bevilja ett extra anslag för budgetåret 1927—1928 av 4,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågakvarande punkten av angiven orsak hemställt, att herr Holmgrens berörda motion (I: 55) ej måtte vinna riksdagens bifall.

Herr **Holmgren**: Herr greve och talman! Jag förstår mycket väl, att utskottet icke kunnat förhålla sig till min motion annorlunda än det gjort, då det yrkat avslag å densamma. Men jag måste ändå beklaga, att Kungl. Maj:t icke funnit anledning att framlägga förslag om detta lilla anslag till förbättrande av undervisningen i medicin vid Karolinska institutet.

Denna undervisning i medicin är den allra viktigaste för de blivande läkarnas praktiska utbildning. Såsom det nu är, få icke studenterna så mycket handledning, som de skulle behöva, och detta är anledning till, att jag framlagt min motion. Förslag i samma syfte har av Karolinska institutet två gånger ingivits till Kungl. Maj:t, utan att Kungl. Maj:t funnit skäl att till riksdagen avlåta proposition i ämnet.

Jag har endast velat framhålla, att det här är fråga om en mycket behjärtansvärd sak.

Herr **Bergqvist**: Herr talman! Utskottet har ingalunda förbisett de starka skäl, som av Karolinska institutet och motionären blivit anförda till förmån för deras framställning, men på grund av de skäl, som finnas angivna i utskottets utlåtande, har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka motionen. Detta innebär emellertid ingalunda något underkännande av det i motionen framställda kravet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 106.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ökat anslag
till serafimer-
lasarettet.*

Punkten 107.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 266,250 kronor till beredande av ökade medel för upprätthållande under samma tid av serafimerlasarettets verksamhet.

Herr **Holmgren**: I denna punkt förekommer bland annat utskottets förslag om anslag till avlöning åt föreståndarna eller de biträdande läkarna vid serafimerlasarettets polikliniker. Utskottet har där föreslagit avlöningar, som ligga bra mycket under dem, som serafimerlasarettets direktion har begärt. Jag vill bara i anledning därav framhålla, att när serafimerlasarettets direktion begärt att få avlöna sina biträdande läkare på sätt, som framgår av utskottsutlåtandet sid. 63, så var detta inga godtyckligt valda löner, utan de voro valda med hänsyn till de löner, som Stockholms stad betalar läkarna vid sina polikliniker, och till de löner, som staten betalar läkarna vid poliklinikerna för kons-

sjuka i Stockholm. Emellertid bli ju genom utskottsförslaget lönerna för dessa läkare ändå betydligt förbättrade, vilket jag ber att få tacksamt erkänna.

Jag har intet yrkande att göra.

Ökat anslag till serafimerlasarettet.
(Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölles vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 108—117.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 118.

Lades till handlingarna.

Punkterna 119—126.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 127.

Lades till handlingarna.

Punkterna 128—135.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkterna 136 och 137.

Lades till handlingarna.

Punkten 138.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 139.

Lades till handlingarna.

Punkten 140.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 141 och 142.

Lades till handlingarna.

Punkten 143.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till understöd åt utbildningskurser för lärarinnor i huslig ekonomi anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag av 96,000 kronor att utgå med den fördelning samt under de villkor och bestämmelser Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskriva.

Anslag till utbildningskurser i huslig ekonomi.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag innebar att statsanslag till Ateneums skolköksseminarium såväl som till Göteborgs skolköksseminarium fortfarande skulle utgå med samma belopp som hittills, eller 8,000 kronor till vardera, samt att statsbidraget till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala borde för budgetåret 1927—1928 utgå med 80,000 kronor, men att viss begränsning i avseende å kursers anordnande borde ske.

Anslag till utbildningskurser i hushålls ekonomi.
(Forts.)

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft

dels en inom första kammaren av herr *A. Vennersten* m. fl. väckt motion (I: 56) däruti hemställdt, att riksdagen, i stället för vad Kungl. Maj:t i ärendet föreslagit, måtte besluta att till utbildningskurser för lärarinnor i hushålls ekonomi anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag av 96,000 kronor att utgå med den fördelning och under de villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskriva, dock utan indragning av något slag i fråga om befintliga utbildningsanstalter;

dels ock en inom andra kammaren av herr *G. Andrén* m. fl. väckt motion (II: 155), däruti hemställdt, att riksdagen måtte besluta att som understöd till utbildningskurser för lärarinnor i hushålls ekonomi bevilja det av Kungl. Maj:t förordade anslaget å extra stat av 96,000 kronor, på villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskriva, dock utan indragning av hela skolor eller av enskilda kurser.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt herr Vennerstens m. fl. och herr Andréns m. fl. berörda motioner (I: 56 och II: 155), i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt utbildningskurser för lärarinnor i hushållsgöromål anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag av 16,000 kronor, att under de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskriva, utgå till styrelsen för aktiebolaget Ateneum för flickor i Stockholm och till Göteborgs allmänna folkskolestyrelse med högst 8,000 kronor till vardera;

b) till fackskolan för hushålls ekonomi i Uppsala anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag av 80,000 kronor, att utgå under iakttagande av vad utskottet under punkten anfört.

Herr statsrådet **Almkvist**: Herr talman! I detta ärende, som rör utbildningen av skolköklärarinnor, ha inom riksdagen olika meningar gjort sig gällande vid skilda tillfällen. Man har ansett, att en viss överproduktion av lärarinnor på detta område förekommer och att därför åtgärder vore påkallade att inskränka antalet av de utexaminerade. Senast i följande intog riksdagen och särskilt statsutskottet i denna fråga en sådan hållning, att om departementschefen lojalt skulle ställa sig riksdagens uttalade önsknings till efter rättelse, så hade han att gå in för ett övervägande av olika vägar till begränsning av utbildningen på detta område. Så har jag också gjort och därvid anvisat en väg till lösning av frågan, den vägen, som närmast överensstämmer med min egen åsikt.

Emellertid skall man finna, när man läser departementschefens motivering på denna punkt, att departementschefen ingalunda anser, att den överproduktion, som förekommer, är vare sig särskilt oroväckande eller i övrigt av den beskaffenhet, att särskilt stränga åtgärder fördenskull äro nödvändiga. De utredningar, som verkställdts sedan frågan första gången kom upp i riksdagen, eller år 1925, ha visat, att överproduktionen icke är så stor som man till en början hade anledning att befara. Av överstyrelsens utredningar framgår det, att av de under år 1925 utexaminerade lärarinnorna år 1926 endast 4 saknade anställning, medan däremot alla de övriga, som hade svarat på de utsända frågorna — det var 50 av 64 — hade anställning av ett eller annat slag. Man kan således med fog påstå, att överproduktionen, åtminstone i vad det gällde den tidpunkten, ingalunda innebar någon överhängande fara.

Nu har statsutskottet enat sig om att ytterligare avvakta tiden, innan bestämde åtgärder vidtagas för inskränkande av ifrågakvarande utbildningsmöj-

ligheter. Med hänsyn till den uppfattning jag personligen har om nyttan och nödvändigheten av denna utbildning, har jag för min del inga invändningar att göra mot vad utskottet sålunda föreslagit utan kan ansluta mig till dess hemställan.

Anslag till utbildningskurser i hushålls ekonomisk utbildning.
(Forts.)

Fröken Hesselgren: Herr greve och talman! Då jag hyser ett alldeles speciellt intresse för denna fråga och mer än en gång har uttalat mig om densamma i kammaren, har jag velat framföra mitt tack till statsutskottet för att det enat sig om en linje, som från min synpunkt är fullt och helt tillfredsställande. Jag måste säga, att det alltid har förvånat mig litet, att inte statsutskottet förr har kommit till den åsikten, ty om jag inte misstager mig, är det väl just denna form av utbildning, som de flesta av statsutskottets medlemmar i själ och hjärta anse vara den enda verkligt lämpliga för unga kvinnor.

Nu har emellertid statsutskottet enat sig om, att det skall på detta område få fortgå såsom hittills, och det är jag mycket glad åt, ehuru jag känt någon oro för den litet bistra min, varmed statsutskottet framför detta sitt beslut. Men om nu bisterheten bara ligger i minen, vilket jag hoppas, tar jag för givet, att uttrycket här »tills vidare» egentligen betyder, att dessa skolor nu äntligen skola få räkna med en lugn tillvaro, under vilken de säkerligen komma att bevisa, att de väl behövas och att de äro till stor nytta för samhället och väl värda att understödjas.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 144—146.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 147 och 148.

Lades till handlingarna.

Punkten 149.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 150 och 151.

Lades till handlingarna.

Punkterna 152—162.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 163.

Lades till handlingarna.

Punkterna 164—183.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 184.

Lades till handlingarna.

Punkterna 185—188.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag
till folkhög-
skolekurser i
Härjedalen.

Punkten 189.

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag och med avslag å två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr J. P. Johansson (I: 93) och den andra inom andra kammaren av herr J. Olofsson (II: 80), i vad desamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till anordnande av så kallade folkhögskolekurser i Härjedalen för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor, att utgå i enlighet med de villkor, Kungl. Maj:t ägde fastställa.

I herrar *J. P. Johanssons* och *J. Olofssons* berörda motioner hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att för anordnande av så kallade folkhögskolekurser i Härjedalen för budgetåret 1927—1928 bevilja ett extra anslag av 5,000 kronor att utgå med villkor, som Kungl. Maj:t ägde att fastställa.

Vid förevarande punkt hade reservation anmälts av herrar *Kvarnzelius* och *Vennersten*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman, mina herrar! Härjedalen är det enda landskap i vårt land, som inte har några högre skolor. Det är också det landskap, som mer än andra skulle behöva sådana skolor, därför att folkskoleväsendet där icke kunnat ordnas på tillfredsställande sätt på grund av de stora avstånden och det glesa bebyggandet.

Nu har jag begärt, att man för kommande budgetår skulle få 5,000 kronor till anordnande i Härjedalen av folkhögskolekurser under sex veckor. Det är i dessa trakter på det sättet, att ungdomen inte har några förströelser. Vill man utom hemmets fyra väggar få något avbrott i isoleringen, är det enda man har att tillgå syndikalist- och fackföreningsmöten, och ungdomen besöker dem i brist på annat. Det skulle vara högeligen önskvärt att kunna få till stånd någon bättre andlig spis för denna ungdom. Någon liten förbättring i deras kunskaper och någon liten väckelse skulle man väl ändå kunna åstadkomma på dessa sex veckor.

Andra landskap och andra landsdelar ha för sina högre skolor av olika slag i årtionden åtnjutit anslag på tio- och hundratusentals kronor. Härjedalen har inte haft något alls, och när man nu kommer och begär 5,000 kronor, så orkar staten inte med mer än 3,000 kronor. Det belopp, som beviljades i fjol, för detta ändamål har inte kunnat utnyttjas, ty man har inte kunnat skrapa ihop av kommunerna det belopp, som fattas. Jag tänkte då, att man för nästa budgetår, då föregående års anslag ej uttogs, skulle kunna få så pass mycket, att man kunde få dessa kurser till stånd och se till, om man inte kunde uträtta något på den vägen. Sparsamhet är nog bra, men jag tror, att den här varit för hård. I varje fall har den inte varit lycklig på denna punkt.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till min motion.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag har noggrant studerat handlingarna i detta ärende och gjort mitt bästa för att kunna tillmötesgå anspråken från Härjedalen. Jag tyckte också, att jag var på god väg att få motionen igenom, när hela saken fördärvades genom upplysningar utifrån på så sätt, att jag måste falla tillbaka från mitt försök att få dessa 5,000 kronor beviljade till folkhögskolekurser i Härjedalen.

Nu är det så att landstinget har beviljat 2,000 kronor för Härjedalskurserna, och staten beviljar här 3,000 kronor. Det blir summa 5,000 kronor. De kurser, som gävo anledning till denna rörelse i Härjedalen, anordnades av tvenne folkhögskolemän från södra Sverige utan ett öres landstingsanslag, men med

anslag från några kommuner samt dessutom från godtemplarloger och arbetarekommuner. De kurser, som anordnades under dessa förhållanden, voro lika stora och lika gedigna som den kurs vore avsedd att bli, som man nu förklarar inte kan anordnas, om man ej får 7,000 kronor i anslag av allmänna medel. Detta är dock orimligt. Det hade ändå varit lämpligare, om Härjedalsborna gått till dessa folkhögskolemän från andra landskap, som ha kunnat anordna lika goda och lika omfattande kurser utan ett öres anslag från landstinget eller staten, och bett dem anordna kurser igen. De hade gjort det, så mycket vet jag. De hade säkert gjort det på grundval av detta anslag på 5,000 kronor, som nu föreligger. Trots detta var jag emellertid fullt på det klara med, att Härjedalsborna borde få all den hjälp man kunde ge dem. Det är en brist i denna anslagshistoria och det är den bristen, som motionären påpekat, när han talar om, att ungdomen i Härjedalen bör beredas tillfälle att komma till dessa kurser. Ja, det hade den inte haft i tillräcklig utsträckning, även om staten givit de 5,000 kronorna direkt till organisationen och läraravlönningarna. Det som var felet med den första kursen, banbrytarekursen för detta landskap, var, att ungdomen inte hade tillfälle att få stipendier, ty då hade tillströmningen blivit ännu mycket större. Nu ville jag — och det fanns stämning därför på åtskilliga håll — att man skulle ordna så, att Härjedalen fick de 5,000 kronorna på villkor, att 2,000 kronor skulle användas till stipendier åt fattiga Härjedalsbor, som ville besöka kurserna. Man ansåg på avdelningen, att detta inte kunde gå för sig, om ej utskottet använde sin motionsrätt, men på avdelningen var det ganska stor benägenhet för, att man skulle söka få utskottet att begagna motionsrätten i detta hänseende. Då fingo vi i utskottet den underrättelsen, att det från kursbestyrelsehåll kommit ett meddelande, att kurserna ej voro hjälpta med dessa 5,000 kronor, om 2,000 kronor skulle användas till stipendier.

Det är fullkomligt orimligt att under sådana förhållanden söka få igenom anslagskravet. Jag är mycket ledsen över, att staten, trots att staten här, frångående alla sina principer, när det gäller andra landskap, gör den uppoffringen att ge 3,000 kronor, ändå inte har garanti för, att den del av den fattigaste befolkningen, som bäst behövde dessa kurser, få komma dit. Det kan nu inte hjälpas. Från kursstyrelsehåll har det sagts, att man möjligen i kommunerna skulle kunna anordna stipendier. Jag får ju hoppas det.

Slutligen är det här en omständighet, som jag inte vill undanhålla riksdagen efter mina studier av papperen. Den första gången motion väcktes här i riksdagen angående detta anslag, var det för att banbrytarna liksom hade en önskan att bana väg för en folkhögskola i Härjedalen. Motionären i fjol anförde själv: Härjedalen är det enda landskap, som saknar folkhögskolor. I den utredning, som nu föreligger hos Kungl. Maj:t, säges det tydligt ifrån, att dessa kurser under tre år endast skola vara ett agitationsmedel för att få Härjedalsborna att gå till den fasta folkhögskolan i Jämtland. Det är en förskjutning av synpunkterna här, som dock har någon liten betydelse, då det gäller att bedöma denna sak. Jag skulle vilja säga, att då den fasta folkhögskolan i Jämtland engagerar sig och hjälper till att få dessa kurser till stånd, men med den planen, att dessa kurser i sista hand skola gagna den fasta folkhögskolan i Jämtland och öka tillströmningen dit, så kan man i och med detta begära i ännu högre grad av lärarna vid denna fasta folkhögskola än av de sydsvenska folkhögskolornas lärare, som här gjort ett banbrytande arbete, att de med de rikliga anslag, som nu stå till buds, organisera kurserna och få dem till stånd. Kunna de inte göra det, så finns det andra, som visat, att de kunna det och som med glädje skola träda i bräschan för ett förnyat arbete för denna sak i fortsättningen.

Min övertygelse är, herr talman, att om riksdagen beviljar de 3,000 kronor,

*Anslag
till folkhög-
skolekurser i
Härjedalen.
(Forts.)*

*Anslag
till folkhög-
skolekurser i
Härjedalen.*
(Forts.)

som departementschefen nu föreslår och som överstå från förra året, så är det möjligt att på ett mycket gott sätt anordna dessa kurser. Det omsorgsfulla studium av handlingarna, som jag har företagit, har i så hög grad övertygat mig om den saken, att jag skulle finna det tämligen oansvarigt att, som saken nu ligger, då jag saknar möjlighet att kunna få fram stipendiefrågan vid detta tillfälle, yrka högre anslag än det, som Kungl. Maj:t efter sin prövning och med folkhögskoleinspektörens direkta utlåtande mot höjning av anslaget för i år har förelagt riksdagen.

Herr Bergqvist: Herr talman! Jag kan fatta mig mycket kort. Utskottet har ingalunda underkänt det behjärtansvärda däri, att dessa s. k. folkhögskolekurser komma till stånd. Redan i fjol gav riksdagen för detta ändamål anslag, fastän detta ännu icke kommit till användning. Men när det gäller att bevilja anslag till ett företag, som ännu icke är igångsatt, måste riksdagen iakttaga en viss försiktighet. Det skulle hava varit underligt, ifall utskottet hade gått utöver Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende.

Jag undrar, om det icke är litet olämpligt av motionären att säga, att riksdagen icke »orkar» med att bevilja mer än 3,000 kronor. Det finns därvidlag andra skäl än förmågan att åberopa för bifall till Kungl. Maj:ts förslag och utskottets hemställan. Man får väl hoppas, att landstinget, som närmast är intresserat av denna sak, kan något höja det förut beviljade anslaget samt att från ortsbefolkningens sida ansträngningar göras för att få kurserna till stånd.

Vad beträffar herr Olssons yttrande om stipendier, förelåg ingen framställning i denna fråga, varför utskottet omöjligt ansåg sig kunna för innevarande års riksdag framlägga något förslag om ett särskilt anslag för detta ändamål.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson, Johan Peter: Herr talman! Det är nog sant, att en kurs, som hölls däruppe för ett par år sedan, tillkom utan bidrag från landstinget och staten, men medlen till denna kurs insamlades under en annan tid. Då levde vi under uppåtgående förhållanden, under det att man nu genomgår en hård depressionstid, som gått synnerligen hårt fram över dessa trakter. Jag tror icke, att det nu är möjligt att från kommunerna och ideella sammanslutningar uppbringa några medel för här ifrågavarande ändamål.

Herr Olsson nämnde någonting om, att folkhögskoleinspektören skulle hava avstyrkt bifall till min motion. Så förhåller det sig emellertid icke, utan han har tvärtom på det varmaste tillstyrkt motionen. Hur man nu än ser på denna sak, kan man icke komma ifrån verkliga förhållandet: om dessa kurser erhålla de bidrag, jag i motionen begärt, kunna de komma till stånd, men få de icke detta bidrag, kunna de icke komma till stånd. För min del finner jag det högst beklagligt, om dessa planerade kurser icke heller nästa år skulle kunna komma till stånd på grund av att medel saknas.

Jag ber därför att fortfarande få yrka bifall till min motion.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 190—207.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 208.

*Ang.
laboratorie
utrustning
vid tekniska
gymnasiet i
Örebro.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att

dels i riksstaten för budgetåret 1927—1928 uppföra det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk med oförändrat belopp av 483,000 kronor,

dels ock medgiva, att från de å nämnda anslag uppkomna besparingarna finge för budgetåret 1927—1928 av Kungl. Maj:t, under de villkor och bestämmelser Kungl. Maj:t ägde föreskriva, utanordnas följande belopp:

a) till uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid tekniska gymnasiet i Örebro 24,000 kronor,

b) till laboratorieutrustning vid samma tekniska gymnasium 15,000 kronor,

c) till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna 6,300 kronor,

d) till laboratorieutrustning vid samma fackskola 5,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

I) i riksstaten för budgetåret 1927—1928 uppföra det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk med oförändrat belopp av 483,000 kronor;

II) medgiva, att från de å nämnda anslag uppkomna besparingarna finge för budgetåret 1927—1928 av Kungl. Maj:t, under de villkor och bestämmelser Kungl. Maj:t ägde föreskriva, utanordnas följande belopp:

a) till uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid tekniska gymnasiet i Örebro 24,000 kronor;

b) till laboratorieutrustning vid samma tekniska gymnasium 10,000 kronor;

c) till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna 6,300 kronor,

d) till laboratorieutrustning vid samma fackskola 5,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Kvarnzelius, Oscar Olsson, Bergqvist och Pauli*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse reservationen visade samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

I) -----;

II) -----;

a) -----;

b) till laboratorieutrustning vid samma tekniska gymnasium 15,000 kronor;

c) -----;

d) -----.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Vid denna punkt föreligger en av herrar *Kvarnzelius, Bergqvist och Pauli* samt av mig avgiven reservation, som avser, att den bästa sparsamhet icke skulle vara iakttagen, om man ginge fram på det sätt, som utskottet här föreslår. Kungl. Maj:t har begärt 30,000 kronor i materiellanslag till det tekniska läroverket i Örebro, fördelade på två år med 15,000 kronor vardera året. Statsutskottet har föreslagit 20,000 kronor, med 10,000 kronor för varje år. Reservanterna hava föreslagit beviljande av ett anslag på 15,000 kronor i år och en styrkt redogörelse från gymnasiet under nästa år angående de ytterligare nödvändiga kraven. Vi reservanter vilja sålunda icke lämna mer än 15,000 kronor nu, men dessa 15,000 kronor skulle beviljas på det sättet, att de kunde användas på ett planmässigt sätt, så som skolan och skolöverstyrelsen samt Kungl. Maj:t förut sagt, att de skulle användas. Medlen skulle tagas i anspråk för fullbordande av

Ang.
laboratorie-
utrustning
vid tekniska
gymnasiet i
Örebro.
(Forts.)

ett ångtekniskt laboratorium, och för en ångackumulator kräves 12,700 kronor. Skolöverstyrelsen tror, att detta möjligen kunde uppskjutas till nästa år, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att när skolan trätt i underhandlingar med olika verkstäder om fullbordande av detta ångtekniska laboratorium, blir det icke något planmässigt sätt, om man ordnar det så, att man icke kan fullfölja underhandlingarna, utan undanhåller medlen på ett sådant sätt, att de detta år skulle splittras på andra ändamål. Det blir, såvitt jag förstår, synnerligen svårt för gymnasiet att komma fram på den väg, som statsutskottet här velat, att gymnasiet skall gå.

Jag kan icke heller förstå, att det skulle vara någon sparsamhetsväg att bevilja 20,000 kronor i år i stället för 15,000 kronor. Det är en sparsamhetsväg endast under den förutsättningen, att man från statsutskottshåll tror, att gymnasiet har så goda skäl, att riksdagen icke kan undgå att nästa år bevilja en summa, så att det sammanlagt blir mer än 20,000 kronor. Men har gymnasiet så goda skäl nästa år, då är det icke mer än rätt, att denna materiell redan nu ställes till förfogande.

Detta är, såvitt jag kan erinra mig, den enda punkt, där statsutskottet prutat ifråga om undervisningsmateriell. På något ställe, i fråga om biblioteksanslaget till universiteten, har statsutskottet höjt vad Kungl. Maj:t begärt. Detta är emellertid, som sagt, den enda punkt, där man vill pressa ned utan någon som helst bärande motivering. Här föreligga varken sparsamhetssynpunkter, såsom jag har visat, eller någonting annat, utan endast en allmän önskan från statsutskottet att hålla utgifterna nere för de närmaste två åren, vilket såvitt jag kan se skulle gå ännu bättre, om man ginge reservanternas väg och beviljade allenast 15,000 kronor samt ordentligt undersökte vad som verkligen ytterligare behövdes.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Petrus: Herr talman! Det tekniska gymnasiet i Örebro har för här ifrågavarande ändamål under senare åren erhållit betydande belopp och avsevärt mer än fackskolorna. Sålunda erhöll gymnasiet år 1919 för utrustning av laboratorier ett belopp av 10,000 kronor och vid omorganisationen år 1921 erhöll det till utrustning av ett maskinlaboratorium 20,000 kronor. Till förra årets riksdag begärde gymnasiet för samma ändamål ytterligare 45,000 kronor. Skolöverstyrelsen, som då yttrade sig över detta äskande, ansåg att med iakttagande av yttersta sparsamhet och tillgodoseende av vad som var ytterligt nödvändigt, skulle detta belopp kunna nedbringas till 30,000 kronor. Statsrådet sänkte beloppet till 15,000 kronor, vilket av riksdagen bifölls.

Nu har styrelsen för gymnasiet i Örebro gjort framställning om erhållande av ytterligare 30,000 kronor för nu ifrågavarande utrustning, vilken framställning Kungl. Maj:t tillstyrkt. Skolöverstyrelsen säger nu — visserligen i ganska vaga ordalag — att den icke vill förneka, att detta anslag kanske är nödvändigt, men överstyrelsen har tidigare uttalat, att 30,000 kronor, däri inräknat vad man fick förra året, borde vara tillräckligt. Med hänsyn härtill och under jämförelse med vad de övriga tekniska läroverken erhållit till material- och laboratorieutrustning, har statsutskottet ansett, att man skulle kunna pruta på det begärda beloppet, och sålunda föreslagit ett anslag av 20,000 kronor, alltså 5,000 kronor mera än skolöverstyrelsen förra året ansåg vara oundgängligen nödvändigt, samt att detta belopp skulle utgå med 10,000 kronor under budgetåret 1927—1928 och med 10,000 kronor ett kommande budgetår.

Nu anser lektor Olsson, att det skulle vara en opraktisk och olämplig åtgärd att anvisa de 20,000 kronorna fördelade på två år. Jag för min del kan inte förstå, varför det skulle vara en sämre väg än den av herr Olsson förordade,

om man vill begränsa anslaget till 20,000 kronor är det lämpligt att fördela det på två år. Gymnasiet kan då redan första året träffa avtal och göra förberedelser för laboratorieutrustningens anskaffande inom den ram, som riksdagen anvisat. Och riksdagen har därmed även sagt ifrån huru långt den vill gå.

Jag anser således att det av praktiska skäl icke möter några olägenheter, om riksdagen bifaller utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr statsrådet **Almkvist**: Herr greve och talman! Det kan icke förnekas, att det sammanlagda anslag, som i detta fall visat sig erforderligt för ifrågasvarande tekniska skola, är avsevärt, men å andra sidan måste givetvis anslagens storlek bedömas efter det föreliggande behovet, som är att vid denna skola inreda ett maskinlaboratorium. Denna inredning sönderfaller i flera olika delar. Bland dem är den viktigaste en ångteknisk anläggning. Det hade enligt planen varit meningen, att riksdagen tidigare skulle bevilja anslag för utförande av denna del av inredningen av maskinlaboratoriet. Därför gjordes också till förra årets riksdag framställning både från skolans styrelse och skolöverstyrelsen om beviljande av ett belopp av 30,000 kronor, vilket ansågs böra odelat utgå under ett budgetår. Men därigenom att Kungl. Maj:t då icke ansåg sig kunna följa detta förslag och när riksdagen icke heller beviljade det sålunda äskade beloppet utan allenast 15,000 kronor, kunde den av styrelsen uppgjorda planen icke följas. Den ångtekniska anläggningen måste skjutas åsido, och i stället använde man de 15,000 kronorna till andra utrustningsändamål inom maskinlaboratoriet.

Nu står alltså frågan om den ångtekniska anläggningen fortfarande öppen. Den beräknas kosta 30,000 kronor. Det har visserligen påpekats, att en möjlighet att begränsa den nu begärda summan ligger i ett undanskjutande av inköpet av en ångackumulator, som i inköp kostar i runt tal 12,000 kronor. Denna måste emellertid, så vitt jag förstår, förr eller senare anskaffas.

Går man nu in för att i enlighet med statsutskottetsförslaget för ifrågasvarande ändamål bevilja endast 20,000 kronor och för budgetåret 1927—1928 i konsekvens därmed endast 10,000 kronor, följer därav, att den uppgjorda planen ånyo måste brytas. Den ångtekniska anläggningen kan icke fullbordas för detta belopp, såvitt nu framgår av handlingarna. Vad vinner man därmed? Ingenting annat än ett onödigt uppskov med anläggningens fullbordande, varigenom för skolan, som ju är ett av våra praktiska läroverk och för sin undervisning synnerligen beroende av det föreliggande maskinlaboratoriet, får svårt att bedriva just den praktiska delen av den undervisning varom här är fråga.

Statsutskottet säger, att det icke finner sig övertygat av den ekonomiska motivering, som är förebragt i denna fråga. Det är icke bestämt klarlagt, huruvida kostnaderna för denna ångtekniska anläggning icke kunna i någon mån nedsättas, anser utskottet. Jag vill givetvis icke bestrida, att ytterligare utredning på denna punkt kan vara önskvärd. Jag har därför i detta avseende ingenting att invända mot reservanternas förslag, därför att reservanterna dock tillstyrka beviljandet för kommande budgetår av 15,000 kronor, som komma att möjliggöra för skolans styrelse att fullfölja åtminstone under nästa budgetår den för den ångtekniska anläggningens fullbordande uppgjorda planen.

Herr **Bergqvist**: Vad först beträffar det faktum, att det tekniska gymnasiet i Örebro har erhållit mera för laboratorieutrustning och anskaffande av materiell än andra tekniska anstalter, så bör det påpekas, att elevantalet där är så mycket större än vid de övriga anstalterna. Gymnasiet i Örebro har 207 elever, under det att det närmast största tekniska läroverket, tekniska gymnasiet i Malmö, har 91 elever. Sedan sjunker antalet undan för undan. Det är klart.

Ang.
laboratorie-
utrustning
vid tekniska
gymnasiet i
Örebro.
(Forts.)

att det i ett så stort läroverk behövs en vidlyftigare utrustning än vid de mindre.

Vad sedan beträffar skillnaden mellan utskottsmajoritetens ståndpunkt och reservanternas är det den, att utskottets majoritet på rak arm beslutar att bevilja 20,000 kronor, då får det räcka eller inte, då får det vara ändamålsenligt eller oändamålsenligt. Det beviljas 20,000 kronor och därmed jämt. Reservanterna däremot anse saken icke vara tillräckligt utredd. De vilja varken bejaka eller förneka, att de 30,000 kronorna behövas, utan önska en närmare utredning i saken och vilja under avvaktan på denna utredning bevilja hälften av det beräknade beloppet, 15,000 kronor. Skulle det sedan visa sig, att man vid en fortsatt utredning skulle kunna stanna under 30,000 kronor eller kanske till och med under 20,000 kronor, näväl, då stannar man där; men visar det sig omöjligt att på ett ändamålsenligt sätt iordningställa laboratoriet utan att kostnaden går upp till 30,000 kronor, får man bevilja detta belopp. Jag kan icke tänka mig annat, än att detta är en mycken rationellare ståndpunkt än den andra. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Björck: Herr talman! Jag kan i det väsentliga instämma i de synpunkter, som uttalats av herr Nilsson i Gränebo. Vid ärendets behandling i statsutskottet kunde jag icke bliva övertygad om, att vi på denna punkt skulle visa en sådan rundhänthet, som Kungl. Maj:t kräver. Det är ju så, att ej minst på kulturanslagen har det statsfinansiella läget kastat sin starka skugga, och det har varit nödvändigt för departementschefen, ej blott i år utan också under föregående år, att gå fram med stor varsamhet och beskära det ena anslaget efter det andra.

Det har uppvisats, att när det gäller denna anstalt, har den i synnerlig grad gynnats av det allmänna, medan däremot andra praktiska läroanstalter icke i samma utsträckning fått sina behov tillgodosedda. Enligt min mening har man anledning att tänka inte bara på Örebroskolan, låt vara att den är mycket betydelsefull och stor, utan det finns fullgoda skäl att se till, om man icke i fråga om andra skolor kunde behöva visa litet större givmildhet.

Förhållandet är ju det, att varken reservanternas eller utskottsmajoriteten känt sig övertygade av den föreliggande utredningen och att det äskade anslaget verkligen är behövt. På den punkten föreligger, såvitt jag kan se, ingen skiljaktighet mellan reservanternas och utskottsmajoriteten. De använda i detta avseende ungefär samma ord. Den enda skillnaden är den, att utskottets majoritet vill redan nu gå in för att bevilja 20,000 kronor, medan reservanternas icke vilja bevilja mer än 15,000 kronor och ställa återstoden på framtiden.

Nu kan det ju vara någon mening i reservanternas ståndpunkt, om nämligen utsikt funnes, att den kommande utredningen skulle ge vid handen, att återstående 15,000 kronor icke skulle vara behövlige. Men, såvitt jag uppfattade statsrådet Almqvists anförande rätt, hade han den uppfattningen, att det fanns fullgoda skäl även för de återstående 15,000 kronorna. Jag tror, att med den ståndpunkten den blivande utredningen kommer att ge skäl för, att ett lika stort belopp ytterligare är erforderligt. Det är efter mitt sätt att se alldeles bestämt fördelaktigt, om läroanstalten i detta nu får klart för sig, hur mycket den har att röra sig med, så att den får i tid begränsa den uppgjorda planen. Liknande sker ständigt och jämt i dylika fall, och det bör därför icke medföra någon större olägenhet, då vederbörande känner hur mycket man har att röra sig med och kan ordna inköpen därefter.

Avdelningens ordförande, herr Bergqvist, gjorde i sitt senaste anförande gällande, att det skulle vara rationellare att gå reservanternas väg. Med den erfarenhet jag besitter rörande hithörande förhållanden måste jag säga, att den rationella vägen ur läroanstaltens synpunkt givetvis är, att den från början er-

håller visshet om riksdagens ståndpunkt, så att anskaffandet kan ske med full planmässighet inom den fastställda ramen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Kvarnzelius**: Herr greve och talman! Jag har kommit att ansluta mig till den mening, som är angiven i reservationen. Motiveringen för denna reservation var skriven redan på avdelningen och kom in till utskottet i form av alternativ. För min del är jag inte fullt belåten med motiveringen. Jag är nämligen fullt övertygad om, att dessa 30,000 kronor behövas. Jag känner tämligen väl till Örebro tekniska läroverk och har kommit till den uppfattningen, att det står under synnerligen god och insiktsfull ledning. När nu ledningen anser, att den behöver 30,000 kronor för att kunna på ett rationellt sätt bedriva den tekniska utbildning, som är den anförtrodd, är jag övertygad om, att summan också behöves.

I den mån det varit möjligt för mig att inhämta underrättelser angående resultatet av den undervisning, som meddelas vid tekniska läroverket i Örebro, har jag fått på upprepade sätt bekräftat, att vårt lands industriidkare med förkärlek söka sina medhjälpare och arbetsledare bland dem, som fått sin utbildning vid detta läroverk. De säga: När vi ta pojkar i vår industri därifrån, då få vi verkligen goda arbetskrafter, som äro till nytta för vår verksamhet. Det är klart, att detta beror inte uteslutande på, att det är bara begåvade ynglingar, som söka sig dit, utan också på den undervisning, som lämnas vid detta läroverk, och denna är i främsta rummet lärarekrafternas och ledningens förtjänst. Men utan god undervisningsmateriel är det klart, att det inte går att meddela samma goda utbildning och undervisning som med god undervisningsmateriel.

Jag har givetvis den allra största respekt för den sakkunskap, undervisningsrådet Björck här representerar såsom sittande i skolöverstyrelsen, men det är väl inte säkert, att hans erfarenhet omspannar de tekniska och mekaniska områdena i lika hög grad som vissa andra avdelningar inom skolöverstyrelsen, och vad vi reserveranter föreslå har ju ändå skolöverstyrelsen blivit tillstyrkt. Herr Björck har också på områden, där han säkerligen behärskar ämnet bättre, varit med om att höja anslag, så t. ex. på ett område, som professor Holmgren yttrade sig om, nämligen i fråga om anslaget till universitetsbiblioteket i Uppsala för inköp av litteratur, vilket anslag av utskottet höjts med 10,000 kronor.

Att göra en besparing, på sätt utskottet här ifrågasätter, tror jag för min del är ett dåligt sätt att göra besparingar. Jag tror, att för det praktiska, levande livet och för att vi skola kunna bestå i konkurrensen med andra nationer på industriens område är det nödvändigt att icke spara på medel erforderliga för en god teknisk utbildning av våra unga ingenjörer och arbetsledare.

Jag ber på dessa grunder, herr greve och talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herr *Asplund*.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen: och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Ang.
laboratorie-
utrustning
vid tekniska
gymnasiet i
Örebro.
(Forts.)

Ang.
laboratorie-
utrustning
vid tekniska
gymnasiet i
Örebro.
(Forts.)

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 208, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Oscar*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 65.

Enär herrar statsråden *Pettersson* och *Hellström* anmält sig vilja avlämna kungl. propositioner, blev föredragningen av det ifrågavarande utlåtandet nu för en stund avbruten.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 217, angående grunder för åtnjutande av beviljat statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium); samt

nr 218, angående statsbidrag till uppförande och drift av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium).

Herr statsrådet *Hellström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 211, angående anslag till skogsvårdens befrämjande;

nr 212, med förslag till förordning om skogsvårdsavgift;

nr 213, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 och 8 §§ i förordningen den 15 juni 1923 (nr 213) angående skogsvårdsstyrelser;

nr 214, angående anslag till skogsvårdsstyrelsernas förbund;

nr 215, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; samt

nr 229, angående godkännande av tvenne mellan Sverige och Danmark respektive Sverige och Norge avslutade överenskommelser angående handelsresandes behandling.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 8.

Punkterna 209—217.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 218.

Lades till handlingarna.

Punkten 219.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 220.

Lades till handlingarna.

Punkterna 221—225.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 226.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till anordnande av tre s. k. universitetscirkular för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,900 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t funne gott meddela.

*Anslag till
anordnande av
s. k. universi-
tetscirkular.*

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Oscar Olsson* väckt motion (I: 94), däruti hemstälts, att riksdagen måtte besluta

1:o) att till anordnande av universitetscirkular i överensstämmelse med i motionen angivet förslag till bestämmelser för medlens användning för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 29,000 kronor.

2:o) att till anordnande av ettåriga studiecirkular med föreläsningar i enlighet med likaledes i motionen angivet förslag för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 24,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr *Oscar Olssons* ifrågavarande motion (I: 94), i vad densamma beträffande anslag till anordnande av universitetscirkular skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till anordnande av tre s. k. universitetscirkular för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,900 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t funne gott meddela;

b) avslå herr *Oscar Olssons* berörda motion, i vad densamma avsåge anslag till anordnande av ettåriga studiecirkular.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Oscar Olsson, Nilsson* i Malmö, *Pers, Pauli, Björck, Rydén, Carlsson-Frosterud, Kristensson* i Göteborg *Andersson* i Höör och *P. C. Jonsson* ansett att utskottet bort till en början i sitt utlåtande återgiva den i ämnet väckta motionen, ävensom att därefter utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet har funnit vägande skäl tala för ett understödjande i vidsträckt omfattning, än som från Kungl. Maj:ts sida föreslagits av studiecirkulverksamheten, därvid det syntts utskottet, att den från universiteten ledda verksamheten på detta område i första hand bör ifrågakomma. Utskottet har på grund härav ansett sig böra i så måtto tillmötesgå motionärens framställning, att utskottet förordar ett anslag av 13,000 kronor till s. k. universitetscirkular, att utgå enligt grunder, som det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i anslutning till ovannämnda sakkunnigas förslag bestämma. Motionärens framställning i övrigt har utskottet av statsfinansiella skäl icke ansett sig kunna tillstyrka.

Anslag till
anordnande av
s. k. universi-
tetscirklar.
(Forts.)

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må
a) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Oscar Olssons ovan-
nämnda motion (I: 94), i vad den avser anslag till anordnande av s. k. univer-
sitetsscirklar, för berörda ändamål för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra
reservationsanslag på 13,000 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser,
Kungl. Maj:t finner gott meddela;

b) avslå herr Oscar Olssons ovanberörda motion, i vad densamma avser anslag
till anordnande av ettåriga studiecirklar.»

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Utskottets enda skäl emot bifall till det
förslag, som jag har väckt, i den utsträckning reservanterna vilja tillmötesgå
det, är att utskottet icke nu vill lösrycka denna sak ifrån dess sammanhang,
icke nu vill lösrycka en sak, som bör lösas i samband med de folkbildningssak-
kunnigas förslag. Jag vill då fästa kammarens uppmärksamhet på, att denna sak
är lösryckt av riksdagen redan år 1924, nämligen i vad gäller den del av motio-
nen, som reservanterna här velat bifalla. Redan år 1924 ansåg riksdagen, att
dessa universitetsscirklar voro av den vikt och betydelse, att man icke kunde
vänta, till dess de folkbildningssakkunnigas förslag skulle behandlas för att
börja med dessa försök.

Försöken gå tillbaka till år 1922, då den Längmanska kulturfonden samt
Knut och Alice Wallenbergs fond genom frikostigt understöd åt universitets-
cirkelarna möjliggjorde detta experiment med universiteten som ledare för vissa
delar av det svenska folkbildningsarbetet. Då anslagen från den Längmanska
fonden och den Wallenbergska stiftelsen togo slut, det var år 1924, gick riks-
dagen utan vidare in för att övertaga de ekonomiska förpliktelser, som dessa
fonder åtagit sig. Riksdagen gjorde detta i väntan på att frågan skulle bli
slutgiltigt löst redan 1925. Riksdagen har upprepat sitt anslag till två univer-
sitetsscirklar gång efter annan, och i föl höjdes anslaget till tre. Nu håller ut-
vecklingen på att helt avklippas, om man icke får anslag till fler universitets-
cirklar. Saken är prövad, och den har vunnit universitetens allra amplaste er-
kännande. De universitetsscirklar, som pågått här i Stockholm, ha letts av pro-
fessor Bagge och docenterna Lindahl och André. De universitetsscirklar som
hållits i Malmö ha letts av professor Sommarin och docenten Thomson. Menin-
gen var ju icke, att detta, det bästa och vederhäftigaste folkbildningsarbetet,
med vetenskaplig fördjupning, skulle begränsas till Stockholm och Malmö; det
hade riksdagen aldrig tänkt sig, då riksdagen började understödja denna sak.
I år har man i Stockholm kommit så långt, att vid det socialpolitiska institutet
åtskilliga vetenskapsmän ha förberett dylika universitetsscirklar och hållit före-
läsningsserier, genom vilka de fått en publik, som är lämplig att taga del av
denna vetenskapliga undervisning. Härtill kommer, att riksdagens båda kam-
rar år 1920 biföllo en motion i andra kammaren, som var undertecknad av nu-
varande landshövding Lübeck samt herrar Knut Kjellberg och Björck, varige-
nom riksdagen synnerligen starkt poängterade nödvändigheten av grundliga och
vederhäftiga ekonomiska insikters spridande till de bredare samhällslagren.
Dessa universitetsscirklar, som mest pågå i ekonomiska och näringsorganisato-
riska ämnen samt statskunskap, äro nämligen det enda, som ännu kunnat göras
i vårt land i riktning mot båda kamrarnas fullkomligt eniga beslut i detta hän-
seende.

Nu ligger man och väntar i Västerås och Eskilstuna, bland andra städer, där
man fått till stånd en publik för dessa cirklar, på möjlighet att åstadkomma dem.
Anslaget från statens sida är 1,200 kronor, och kommunerna skola bidra med
600 kronor. Det är inte så lätt för organisationerna att åstadkomma denna
högre folkbildningsform på en del platser, men man har skaffat medel och man
står och väntar på att få börja. Med ett bifall till denna reservation, som möj-

liggör tio sådana universitetscirklar, skulle man äntligen komma ur fläcken och kunna börja att i något så när rimlig utsträckning fullfölja de planer, riksdagen gav sin anslutning redan år 1920 och sedan år 1924 beviljat anslag åt.

Denna sak är av stor vikt och betydelse för folkbildningsarbetets vetenskapliga fördjupning. Den del av arbetet som står under ledning av universitetets i Uppsala föreläsningssbyrå och centralbyrån i Lund, har så stor vikt, att jag hoppas kammaren bifaller denna reservation av tio ledamöter i statsutskottet, för möjliggörande av en god och sund utveckling.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Bergqvist: Herr talman! Herr Oscar Olsson ådagalägger alltid en helig nitälskan, när det gäller ideella spörsmål. Detta vill jag hålla honom räkning för. Särskilt blir denna nitälskan varm, när det gäller motioner, som han själv framburit. Andra motionärer kunna nöja sig med en välvillig motivering, men fastän utskottet i detta fall givit en välvillig motivering, anser sig motionären icke kunna reflektera på att acceptera den.

Nu förhåller det sig emellertid så med hela denna sak, att studiecirkelnas verksamhet ingår i ett stort komplex av förslag till folkbildningsåtgärder, som av de folkbildningssakkunniga framlagts. Detta förslag ligger under Kungl. Maj:ts prövning och skall väl i sinom tid framläggas. Jag undrar om det inte då är klokt att göra som utskottsmajoriteten föreslagit och, liksom man gör i andra frågor, avvakta det färdiga förslaget i stället för att bryta ut den ena eller andra avdelningen. Genom att bryta ut specialpunkter löper man alltid fara att komma in i planlöshet och kanske rubba den ändamålsenlighet, som kan vinnas genom att det hela lägges fram i ett sammanhang.

Jag tycker, att här liksom i många liknande fall finnas starka skäl för att icke nu bifalla vare sig motionen eller det förslag, som reservanterna vid denna punkt framlägga, men jag vill säga, att om så sker, innebär detta visserligen icke något underkännande av det goda syftet härvidlag, utan det sker med allt erkännande av, att det är en god och tacknämlig sak, som motionären och reservanterna förfäktat, och en sak, som man får hoppas skall återkomma i en större ram inom en icke alltför avlägsen framtid.

På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Olsson, Oscar: Med all skyldig tacksamhet mot herr Bergqvist för den välvilja han visat mot mina strävanden i allmänhet och detta i synnerhet, måste jag dock energiskt framhäva, att herr Bergqvist utgår ifrån en fullkomligt felaktig utgångspunkt i sitt resonemang, när han säger och fortfarande hävdar, att här är det fråga om att bryta ut någonting ur sitt sammanhang och riskera en planlös utveckling på området. De av kammarens ledamöter, som hörde mitt första anförande, må väl därigenom ha blivit övertygade om, att denna utbrytning, som herr Bergqvist varnar för att göra nu, den fann sig riksdagen föranlåten att göra redan 1924, och följaktligen hänger hela resonemanget emot reservationen alldeles i luften. Beträffande motionen i övrigt, så har jag ju frånfällt den, så att om den delen av densamma behöver det ju inte resoneras.

Jag ber alltså, på grund av att icke något som helst sakskäl anförts emot reservationen, att fortfarande få yrka bifall till densamma.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid denna punkt avgivna re-

Anslag till
anordnande av
s. k. universi-
tetscirklar.

(Forts.)

servationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse.

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 226, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 227—230.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Understöd åt
orkesterföre-
ningar.

Punkten 231.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till understöd åt föreningar, som anordnade god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågasvarande föreningar och orkestrars verksamhet anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag å 67,500 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *C. Schedin* m. fl. (I: 57) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Olsson* i Högby (II: 82), däruti hemställdes, att riksdagen ville med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om höjning av förut utgående extra anslag till understöd åt orkesterföreningar uppföra nämnda anslag i riksstaten för budgetåret 1927—1928 med kronor 57,000;

dels ock en inom andra kammaren av herr *G. A. Björkman* m. fl. väckt motion (II: 81), däruti hemställdes,

1:o att riksdagen till understöd åt föreningar, som anordnade god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågasvarande föreningars och orkestrars verksamhet måtte anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag å 91,500 kronor;

2:o att riksdagen måtte uttala sig för att såsom villkor för åtnjutande av understöd från detta extra anslag måtte stadgas, att av den eller de kommuner, där orkestern skulle verka, eller eljest inom deras verksamhetsområde skulle tillskjutas penningbidrag, som minst motsvarade statsbidraget.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr *Schedins* m. fl. och herr *Olssons* i Högby samt herr *Björkmans* m. fl. berörda motioner (I: 57 och II: 81 och 82), i vad desamma skilde sig från

Kungl. Maj:ts förslag, till understöd åt föreningar, som anordnade god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag å 67,500 kronor.

*Understöd åt
orkesterföre-
ningar.
(Forts.)*

Vid förevarande punkt hade reservation anförts av herrar *Lindblad, Vennersten, Widell, Nilsson* i Gränebo, *Pers, Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Blädinge, *Strindlund* och *Andersson* i Storegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till herr Schedins m. fl. och herr Olssons i Högby berörda motioner I: 57 och II: 82 samt med avslag å herr Björkmans förenämnda motion II: 81, i vad densamma skilde sig från utskottets förslag, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt föreningar, som anordnade god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag å 57,000 kronor.

Herr Norling: Herr talman! Det är inte min avsikt att med avseende å beloppet yrka någon ändring i vad utskottet har föreslagit på denna punkt. Jag inser visserligen mycket väl, att orkesterföreningarna ingalunda bli effektivt hjälpta ur sin ekonomiskt brydsamma situation därigenom, att statsbidraget till en var av dem höjes från 18,500 kronor till 22,000 kronor, men jag förstår och behjärtar å andra sidan också de statsfinansiella betänkligheter, som torde ha varit bestämmande, när utskottsmajoriteten icke ansett sig kunna biträda det av herr Björkman m. fl. motionärer i andra kammaren framlagda förslaget om 30,000 kronor åt en var av de tre orkesterföreningarna.

I själva verket ligger denna sak så till, att även den ytterst blygsamma höjning av anslaget, som Kungl. Maj:t har föreslagit, och som har tillstyrkts av utskottet skulle ganska avsevärt bidra till att lätta svårigheterna för orkesterföreningarna, detta dock endast under den förutsättningen, att de med anslaget förbundna villkoren bli något mindre stränga än Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag ber att få erinra om tvenne fakta, som man icke rättvisligen bör bortse ifrån, när det gäller att bedöma denna sak. För det första beviljades anslaget av år 1911, d. v. s. första gången riksdagen beviljade anslag för detta ändamål, icke för att tillmötesgå någon opinion från de städer och orter, som sedermera kommo att utgöra verksamhetsområdena för de tre orkesterföreningarna. Det fanns icke då några orkesterföreningar av denna typ, och anslaget beviljades på begäran av Kungl. Maj:t med den tydligt angivna motivering, att staten borde medverka till att »göra god musik tillgänglig för de mindre bemedlade». Det erinrades också i detta sammanhang om, att många stater hade lämnat avsevärda anslag för liknande ändamål, däribland Finland, som i detta avseende intog ett synnerligen bemärkt rum.

Orkesterföreningarna, först i Gävle och Hälsingborg och något senare i Norrköping, organiserades såsom en följd av, att riksdagen beviljat anslag för det ifrågavarande ändamålet. Härav följer, att riksdagen själv får anses bära huvudparten av ansvaret för, att dessa sammanslutningar överhuvud taget någonsin kommo till stånd, ett ansvar, som dock enligt min övertygelse bör vara ganska lätt att bära.

Detta om det ena av de båda historiska fakta, som jag önskade påminna om.

Det andra har avseende på de med statsbidraget förbundna villkoren. Ursprungligen stadgades, att av vederbörande kommun, eller eljest inom orten,

Understöd åt
orkesterföre-
ningar.
(Forts.)

skulle tillskjutas bidrag, utgörande minst hälften av statsbidraget. Det blev ju som bekant omöjligt att hålla ortsbidragen inom en så blygsam ram, ty kostnaderna för orkesterverksamheten överstego redan mycket tidigt vad man från början hade beräknat. Sedermera ändrades också detta villkor därhän, att ortsbidraget skulle uppgå till minst samma belopp som statsanslaget, och denna bestämmelse har sedan gällt, ända till dess Kungl. Maj:t nu föreslår ett helt annat villkor. Kungl. Maj:t föreslår nämligen nu i stället, att såsom villkor för det höjda statsbidraget skall stipuleras, att den eller de kommuner, där orkestern skall verka, eller eljest inom dess verksamhetsområde, skola tillskjuta penningbidrag, som minst motsvara vad som från sådant håll tillskjutits för år 1925—1926. Det är sålunda fråga om en faktisk och mycket betydelsefull skärpning av villkoren. Under det nyss nämnda verksamhetsåret 1925—1926, uppgingo ortsbidragen, enligt vad som framgår av en till propositionen fogad tablå, till sammanlagt mer än 112,000 kronor, eller nära dubbelt så mycket som statsbidraget, och av dessa 112,000 kronor tillskötos 85,000 kronor av de tre städerna Hälsingborg, Norrköping och Gävle. Jag har mig bekant, att dessa förhållandevis mycket ansenliga kommunala anslag beviljats med ganska stor tvekan, åtminstone vad det gällde städerna Gävle och Norrköping. Att de överhuvud taget beviljades var därför, att man inom dessa samhällen hade lärt sig att uppskatta och värdesätta god orkestermusik, men det var även därför, att man i det längsta ville hoppas, att staten skulle låta sig angeläget vara, att snarast möjligt återställa en mera rimlig proportion mellan statens bidrag och de kommunala bidragen. Jag känner mig icke övertygad om, att de tre städernas anslagsbeviljande myndigheter anse sig kunna även framdeles bevilja lika höga anslag till dessa ändamål, som fallet varit under de senare åren. Det är ju välbekant, att man i Norrköping redan i fjol var allvarligt betänkt på att avveckla hela denna verksamhet, och det betydligt reducerade anslag, som där till slut ändå beviljades för ändamålet, beviljades såsom ett avvecklingsanslag. Endast på grund av, att enskilda personer frikostigt trädde emellan på den mest kritiska tidpunkten, kunde verksamheten där tills vidare fortgå. I Gävle beviljades med stor tvekan och mot en stark minoritet inom stadsfullmäktige samma anslag som för fjolåret, men det är långt ifrån säkert, att det även nästa gång skall lyckas att hålla anslaget på samma höga nivå.

Om man verkligen anser det önskvärt att bibehålla de statsunderstödda orkesterföreningarnas verksamhet, till fromma för musikkulturen i landet, bör den möjligheten hållas öppen, att den nu ifrågasatta blygsamma höjningen av statsbidraget kan få användas för att möjliggöra en ringa sänkning av de kommunala anslagen, försåvitt en dylik sänkning av andra skäl låter sig göra.

Jag tillåter mig därför uttala den uppfattningen, att anslaget borde kunna beviljas utan någon skärpning av de med detsamma förbundna villkoren, detta så mycket hellre som de tre städerna icke bara rundligt uppfyllt villkoren, utan därutöver presterat långt mer, än man från början hade väntat av dem.

För övrigt bör det erinras om, att ortsbidragen helt enkelt icke kunna fullt ut användas såsom underlag för en beräkning av statsbidragets storlek. Det förhåller sig nämligen så, att ortsbidragen till någon del, visserligen icke till så synnerligen stor del men dock till någon del, utgöras av bidrag från enskilda personer, bidrag som ställas till förfogande när det under arbetsårets gång visar sig, att den uppgjorda staten icke håller, utan att man måste skaffa ytterligare inkomster, som i staten icke blivit beräknade. Det är med andra ord så, att man måste söka få in dessa enskilda bidrag för att med dem täcka den brist, som uppkommit under verksamhetsåret. Man kan visserligen i allmänhet förutse, att en sådan brist skall uppkomma, men man kan ju icke beräkna, hur stor den skall bli. Det är rimligt, att villkoren bestämmas på

sådant sätt, att orkesterföreningen icke tvingas att pressa de enskilda bidragsgivarna förrän vid en tidpunkt, då det är ekonomiskt nödvändigt att utnyttja denna möjlighet till anskaffande av större inkomster. Vid den tidpunkten brukar det också vara lättare att förmå de enskilda att lämna sina bidrag.

Det har ju icke undgått mig, att det inom riksdagen och icke minst inom denna kammare finns en meningsriktning, som anser sig kunna ifrågasätta, huruvida icke vägande skäl föreligga att nu alldeles indraga anslaget till orkesterföreningarna. Fyra ärade motionärer här i kammaren ha bland annat åberopat den minskade publikfrekvensen vid konserterna såsom skäl att åtminstone icke höja anslaget. De ha satt denna minskade frekvens i relation till radions snabba utveckling, som säges ha satt stora folklager i tillfälle att utan synnerligt stort besvär eller omkostnader få höra god musik. Jag vill icke bestrida, att en hel del pengar skulle kunna sparas, ifall man koncentrerade det högre musikkivet i landet dithän, att man blott bibehölle en enda orkester, som då och då trakterade radiopubliken med god musik till omväxling med dagsnyheter, väderleksrapporter, idrottsreferat och jazzmusik. Men jag är icke alldeles övertygad om, att en dylik koncentration skulle vara till bättnad för musikkulturen. Själv besitter jag ingen kompetens på området, men jag har hört åtskilliga musikintresserade och musikförståndiga förklara, att den goda musik som exekveras i radio dock är och förblir ett surrogat, vars värde ingalunda är lika stort som den äkta varans.

Att publikfrekvensen vid konserterna har nedgått är ju obestriddigt, och man kan mycket väl antaga, att konkurrensen från radion har medverkat härtill. Men det går icke an att draga alltför snabba och alltför bestämda slutsatser härav. Radion är ännu en ganska ny företeelse, och det har nyhetens hela behag att sitta och lyssna till vad de olika sändarestationerna ha att bjuda på. Men det är icke säkert, att alla licensinnehavare förbli bergtagna hos radion i hela sitt liv. Kanhända får man en vacker dag bevittna, att det går med somliga radiolyssnare som med Israels barn i öknen, att de tröttna på den lösa maten, och då kan det vara bra att ha några köttgrytor kvar att hänvisa dem till.

För övrigt måste jag bekänna, att det troligen är något fel på mitt demokratiska sinnelag, eftersom jag icke kan förstå, huru berättigat det är att stänga en njutnings- och bildningskälla, som endast anlitas av ett litet fåtal. Vid 1913 års riksdag var det allvarligt ifrågasatt att öka antalet statsunderstödda orkesterföreningar till fyra, och det uttalades att antalet sedermera borde ytterligare ökas, till dess man uppnått vad som kan anses erforderligt för förverkligandet av tanken, att befolkningen landet runt bleve i tillfälle att i någon mån komma i åtnjutande av de med anslaget åsyftade förmånerna. Nu tycks man på sina håll snarare vilja alldeles indraga dessa förmåner, eftersom de dels icke komma alla till godo och dels icke utnyttjas så rationellt som man kunde önska. Men om den ringa publikfrekvensen verkligen kan anses vittna om bristande musikintresse, borde det väl vara synnerligen angeläget att söka vidmakthålla det musikintresse, som trots allt dock verkligen finns. Ty det är väl ändå tämligen axiomatiskt, att intresset för god musik är en kulturell tillgång, som vi icke ha råd att avhända oss. Varför skall för övrigt just musikkivet offras på radiointressets altare? Två gånger varje söndag kan man lyssna till predikningar och psalmsång i radio, men jag föreställer mig, att den ärade motionären på dalabänken icke härav drar den slutsatsen, att man saklöst kan upphöra med gudstjänsterna i kyrkorna, churu det utan tvivel skulle bli mycket billigare att endast anordna radiogudstjänster.

I anslutning till vad jag yttrat tillåter jag mig, herr talman, att yrka, att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, och med avslag på herr

*Understöd åt
orkesterföre-
ningar.
(Forts.)*

Understöd åt
orkesterföre-
ningar.
(Forts.)

Schedins m. fl. och herr Olssons i Högby motion, samt med avslag på herr Björkmans m. fl. motion i vad det rör anslagsbeloppets storlek, till understöd åt föreningar, som anordna god orkestermusik åt allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet. Anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag av 67,500 kronor, samt att riksdagen vidare måtte uttala sig för, att såsom villkor för åtnjutande av understöd från detta anslag måtte stadgas, att av den eller de kommuner, där orkester skall verka, eller eljest inom dess verksamhetsområde, skall tillskjutas penningbidrag, som minst motsvarar statsbidraget.

Herr Nilsson, Petrus: Herr greve och talman! Som den föregående ärade talaren nämnde, har riksdagen alltsedan 1911 beviljat anslag till orkesterföreningarna, i syfte att befrämja intresset för god musik och höja den folkliga musikkulturen. År 1911 och de därpå följande åren var anslaget visserligen icke så högt, endast 28,000 kronor, men det höjdes snart till 42,000 kronor — åren 1915—1918 utgick statsanslaget med detta belopp — för att sedan vid 1919 års riksdag höjas till 57,000 kronor. Sedan dess ha framställningar från Kungl. Maj:ts sida vid upprepade tillfällen gjorts om ytterligare anslagsökning, såväl vid 1919 som vid 1920 och 1921 års riksdagar. År 1919 ifrågasattes även anslag för bildande av en ny orkesterförening. Samtliga dessa framställningar ha emellertid av riksdagen avslagits.

Nu begäres här åter förhöjt anslag till de bestående orkesterföreningarna, med den motiveringen att deras ekonomiska existens är hotad. Ett av skälen till att ekonomien blivit sämre är att söka i att publikfrekvensen minskats, och orsaken till detta är uppenbarligen den nu så allmänt förekommande radion. Jag såg i en tidningsnotis från Östergötland, att man till och med allvarligt ifrågasatt möjligheten av att Norrköpings orkesterförening skulle kunna upprätthållas, sedan den nya utsändningsstationen vid Motala blivit färdig. Detta vittnar ju om att radion är en stark konkurrent till orkesterföreningarna.

Nu förklaras, att det icke längre är möjligt att upprätthålla orkesterföreningarna med det hittillsvarande anslaget. Ja, men härvid får man väl taga hänsyn även till statens möjlighet att offra pengar på ett tillgodoseende av musiklivets intressen i sådan utsträckning, som föreslagits. Och det är givet, att man härvidlag bör också taga i betraktande, i vad mån folket ute på landsbygden, för vilka anslaget väl framför allt är avsett, verkligen kan komma i tillfälle att njuta av orkesterföreningarnas prestationer. Och därvidlag tror jag mig kunna säga, att de konserter, som orkesterföreningarna giva, bliva begränsade till och omkring de städer, där föreningarna hava sitt hemvist.

Det är dessa skäl som varit bestämmande för reservanternas ståndpunkt till den begärda anslagsökningen. Och inom utskottet var det den förseglade sedeln som gav majoritet åt Kungl. Maj:ts förslag. Utskottets ledamöter stodo sålunda 12 mot 12, och när jag anser, att lika starka skäl, som tidigare anförts mot en ökning av anslaget till orkesterföreningarna, alltjämt tala för ett bibehållande av det hittills utgående anslagets storlek, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr statsrådet Almkvist: Herr greve och talman! Frågan om ökat understöd åt konsertföreningarna har upprepade gånger varit föremål för riksdagens behandling, och vid alla tillfällen ha förslagen om anslagshöjning avisats. Jag ber emellertid att få erinra därom, att anspråken på ökade anslag tidvis ha varit ganska omfattande. År 1921 framlade sålunda Kungl. Maj:ts förslag om att anslaget från 57,000 kronor skulle ökas till icke mindre än 304,500 kronor.

Att förslaget om anslagsökning icke tidigare blivit bifallet beror givetvis

ärdpå, att åsikterna om föreningarnas nytta och det sätt, varpå de fylla sitt ändamål, äro ytterst växlande. Somliga ha ansett och anse fortfarande, att dessa föreningar utgöra en stomme ute i landet för musikkulturens höjande, att de ha en alldeles speciell betydelse därigenom, att åtminstone en del av landsbygden kommer i åtnjutande av de förmåner, som en god instrumentalmusik erbjuder, att genom dem möjlighet vinnes för obemedlade begåvade elever att erhålla utbildning i instrumentalmusik, att man har en garanti för att det genom föreningarnas verksamhet erhålles kompetenta ledare för körsång, särskilt den blandade körsången, och så vidare. Å andra sidan förklarar man, att dessa orkesterföreningars verksamhet, såsom den nu är lagd, i själva verket icke kommer landsbygden till godo utan i huvudsak endast de städer, i vilka föreningarna verka.

*Understöd åt
orkesterföreningar.
(Forts.)*

Den åsikten, att föreningarna i fråga utgöra en grundstomme ute på landsbygden för musiklivets höjande, är, enligt min mening, riktig. Genom fortvaron av dessa föreningar är det möjligt att höja musiklivet även ute i bygderna på ett helt annat sätt, än när verksamheten är koncentrerad enbart till huvudstaden.

Mot det sätt, varpå föreningarna hittills ha fyllt sin uppgift, ha icke heller berättigade anmärkningar kunnat riktas. Däremot har på grund av olika förhållanden det nu utgående statsanslaget visat sig vara otillräckligt. Detta är icke endast beroende på bristande publikfrekvens, utan också därpå, att föreningarna måst anställa musici med mindre goda kvalifikationer än tidigare varit fallet. Därjämte har en viss aversion ifrån svenska musicis sida uppstått emot konsertföreningarna, emedan dessa av ekonomiska skäl i viss utsträckning ha måst anställa utländska musici. Skall man gå in för att effektivt råda bot för dessa förhållanden, är det naturligt, att icke heller den ökning, som Kungl. Maj:ts här föreslagit, är tillräcklig. Men förslaget innebär dock, om det bifalles, att envar av de existerande orkesterföreningarna skulle erhålla ett ökat anslag med 3,500 kronor om året, alltså en icke oväsentlig förbättring.

Det villkor, mot vilket herr Norling vände sig, har tillkommit av den anledningen, att man velat tillförsäkra själva föreningarna nyttan av det ökade anslaget. Får nämligen detta villkor icke den avfattning, som givits i Kungl. Maj:ts proposition, så riskerar man, att anslagen endast komma att innebära en skattelindring för vederbörande kommuner. Men detta har icke varit meningen, utan den har varit, att orkesterföreningarna genom det ökade anslaget skulle få ökade möjligheter att avhjälpa de olägenheter, som de själva förklara, att de lida under.

Med den uppfattning, jag har om betydelsen av dessa orkesterföreningar och deras verksamhet ute i landsorten, anser jag, att riksdagen, som förut visat sig behärta syftet med deras verksamhet, också nu bör tillmötesgå Kungl. Maj:ts framställning.

Herr Bergqvist: Herr talman! Efter herr statsrådets anförande kan jag inskränka mig till att allenast yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Norling: Jag är mycket tacksam för de ord herr statsrådet yttrade, i vad det gällde hans tillstyrkande av anslaget i och för sig.

Jag nödgas dock göra en liten invändning gent emot herr statsrådets yttrande i vad det avsåg villkoren. Herr statsrådet framhöll, att man genom den nya formuleringen av villkoren har velat tillförsäkra själva föreningarna nyttan av anslagshöjningen, och förebygga, att denna anslagshöjning skulle komma att innebära en skattelindring för kommunerna. I realiteten kommer effekten helt säkert att bli den rakt motsatta, då villkoret, såvitt jag förstår, kommer att kringskära orkesterföreningarnas frihet, när det gäller att på lämpligt sätt och vid lämplig tidpunkt skaffa sig de inkomster, som äro erforderliga. I varje

*Understöd åt
orkesterföre-
ningar.
(Forts.)*

fall hade det varit önskvärt, om man tillåtits bortse från den del av ordsbidraget, som utgöres av enskildas bidrag.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr talman! Såvitt jag kan erinra mig, ha alla föregående gånger, då denna fråga varit uppe i riksdagen, starka sympatier funnits för beviljande av förhöjt anslag. Men vi veta också alla, att riksdagen under de gångna åren måst taga en alldeles särskild hänsyn till budgetssvårigheterna, och det är, tror jag, huvudsakligen av detta skäl som högre anslag icke beviljats. Nu äro icke svårigheterna fullt så stora, och när det därför begäres en så blygsam förhöjning, som här har skett, tror jag riksdagen gjorde väl, om den beviljade vad utskottet föreslagit.

Man måste ändå betänka, att det här gäller att gent emot alla de dåliga nöjen och allt vad av dem följer, som vi dagligen se framför våra ögon, skaffa goda nöjen och befrämja värdefulla kulturinsatser, som kunna bilda en motvikt mot det onda. Jag föreställer mig, att man knappast är försvarad med att sätta dessa goda tillfällen till nöjen och bildning i efterhand. Jag har i år väckt en motion, som åsyftar, att nöjesskatten på något sätt skulle omläggas, så att man av den kunde få bidrag till kulturfrämjande ändamål. Detta har nu riksdagen icke velat vara med om, och då anser jag det vara så mycket större skäl att bevilja den obetydliga förhöjning, som Kungl. Maj:t begär i här förevarande avseende.

Därtill kommer, som herr statsrådet påpekade, att om de ifrågavarande orkestrarnas ekonomiska resurser äro för knappa, är det oundvikligt, att också prestationerna sjunka. Man måste anställa billigare krafter, ofta utlänningar. Det är särskilt ömmande att nu hjälpa de musici, till stor del militärmusici, som äro anställda i orkesterföreningarna; det är en rent social synpunkt, som man också bör anlägga på denna fråga.

Jag ber, herr greve och talman, att varmt få tillstyrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Lindblad m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Norling*,

att riksdagen skulle, i anledning av Kungl Maj:ts förslag och med avslag å herr Schedins m. fl. och herr Olssons i Högby motioner samt med avslag å herr Björkmans m. fl. motion, i vad det rörde anslagsbeloppets storlek, till understöd åt föreningar, som anordnade god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag av 67,500 kronor; samt

att riksdagen vidare måtte uttala sig för att såsom villkor för åtnjutande av understöd från detta extra anslag måtte stadgas, att av den eller de kommuner, där orkestern skulle verka eller eljest inom deras verksamhetsområde skulle tillskjutas penningbidrag, som minst motsvarade statsbidraget.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Petrus*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i den av herr Lindblad m. fl. vid punkten avgivna reservationen, uppsattes samt

efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

*Understöd åt orkesterföreningar.
(Forts.)*

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 231, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Lindblad m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talman först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 232 och 233.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 234.

Lades till handlingarna.

Punkten 235.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 236.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *A. J. Bårg* m. fl. (I: 138) och den andra inom andra kammaren av herrarna *G. Olsson* i Ramsta och *K. Andersson* i Katrineholm (II: 135) hade hemställts, att riksdagen måtte, för bedrivande av verksamhet till sparsamhetens främjande under åttonde huvudtiteln, avdelning K. folkbildningsåtgärder i övrigt, bevilja ett anslag av 25,000 kronor för budgetåret 1927—1928 att på de villkor och efter de föreskrifter, som Kungl. Maj:t kunde komma att i ärendet meddela, ställas för ifrågakvarande ändamål till förfogande för svenska sparbanksföreningen.

Anslag till verksamhet för sparsamhetens främjande.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att herr *Bårgs* m. fl. samt herrarna *Olssons* i Ramsta och *Anderssons* i Katrineholm berörda motioner (I: 138 och II: 135) icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr Bårg: Herr talman! Biskop Bergqvist yttrade nyss i en replik till herr *Oscar Olsson*, att det fanns en del motionärer som voro tacksamma och läto sig nöja med en välvillig motivering. Då jag ingalunda vill inränga mig bland de otacksamma, ber jag att få framföra ett verkligt tack till utskottet för den utomordentligt välvilliga motivering, som har bestått dess avslagsyrkande. Jag vill dock tillägga, att utskottet verkligen icke får förvåna sig över, om en sådan välvillig motivering skulle inbjuda till att återkomma en annan gång.

När utskottet uttalar sin betänksamhet med hänsyn till de svårigheter, som skulle möta för att överblicka sättet för realiserandet av de program i sparsamhetssyfte, som i motionen framlagts, synes det mig emellertid vara ett alldeles utomordentligt bra sätt för staten och statsverket att få behörigt infly-

Anslag till verksamhet för sparsamhetens främjande.

(Forts.)

tande i denna fråga, och få den inriktad åt rätt håll, genom att bestå ett litet anslag, som kan giva berättigande åt ett sådant ingripande. När emellertid, herr talman, utskottet icke allenast i ord har varit välvilligt, utan jämväl i handling har varit synnerligen välvilligt, genom att enigt gå före med gott exempel, och sålunda av rena sparsamhetsskäl avstyrkt anslag till främjande av sparsamhetspropagandan, så skall jag avstå från att göra något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 237—239.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 240.

Anslag till s. k. friluftsläger för skolbarn.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *J. Sandén* m. fl. (I: 139) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Norsell* m. fl. (II: 211) hade hemställts, att riksdagen måtte anvisa för budgetåret 1927—1928 ett reservationsanslag å 5,000 kronor att ställas till ecklesiastikdepartementets förfogande för understöd åt s. k. friluftsläger för skolbarn.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att herr Sandéns m. fl. samt herr Norsells m. fl. berörda motioner (I: 139 och II: 211) icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Oscar Olsson*, *Nilsson* i Malmö, *Pauli*, *Björck*, *Rydén*, *Carlsson-Frosterud*, *Törnkvist* i Karlskrona, *Kristensson* i Göteborg, *Andersson* i Höör och *P. C. Jonsson*, vilka ansett, att utskottet bort till en början återgiva den i ämnet väckta motionen samt att utskottets yttrande därefter bort hava viss i reservationen angiven lydelse och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, med bifall till herrar Sandéns m. fl. och Norsells m. fl. berörda motioner (I: 139 och II: 211), anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag å 5,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för understöd åt s. k. friluftsläger för skolbarn.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Ett tiotal reserveranter yrka här bifall till motionen. Det är fråga om en tämligen ny rörelse för fysisk fostran här i landet, en rörelse, som redan haft anslag från staten. Det gäller samlandet av skolbarn från hela provinser till de gamla lägerplatserna eller andra lämpliga ställen, där de under sakkunnig ledning skola intresseras för och övas i gymnastik, idrott, simning o. s. v. Dessa anordningar äro av den art, att de äro synnerligen billiga, och det skulle vara beklagligt, ifall utvecklingen på detta område skulle avskäras endast på grund av att Kungl. Maj:t icke längre har sparade medel över för anslag till denna verksamhet. Det är just underrättelsen om att Kungl. Maj:t icke kan understödja mer än på sin höjd ett par sådana friluftsläger under nästa år, som gjort, att motionärerna begärt ett särskilt anslag å 5,000 kronor. De barnläger, som varit anordnade, ha rönt en mycket stark tillslutning. På Ljungbyhed i Skåne voro samlade icke mindre än 3,000 barn från olika delar av provinsen, i fjol på Trossnäs var det bortåt 500, och på Almqö utanför Karlskrona hade samlats ett par hundra barn. Det har ju från så många håll här i landet krävts åtgärder just för tillgodoseende av lämpliga åtgärder för vår ungdoms fysiska fostran, att det icke är utan vissa förhoppningar, som jag här ber att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Bergqvist: Det finns många goda och behjärtansvärda ändamål, som kunna göra anspråk på bidrag från riksdagens sida, och även detta kan räknas till dessa behjärtansvärda ändamål. Emellertid har utskottet icke nu kunnat gå in för att tillstyrka anslag för friluftsläger för skolbarn, därför att om man börjar med att anslå medel för detta ändamål, det kan leda till mycket långt gående konsekvenser och bli mycket dyrbart. Jag undrar, om icke den bästa vägen är att låta dessa friluftsläger tillsvidare skötas av den enskilda offervilligheten och företagsamheten, liksom man gör med sommarkolonierna, vilka äro till så stor välsignelse för barnen. Jag har själv besökt åtskilliga sådana sommarkolonier, som äro upprättade här och var med bidrag av kommuner och enskilda. Jag tror, att en vistelse vid dessa sommarkolonier för barn från fattiga hem har större betydelse än ett kortare deltagande i ett friluftsläger.

Fastän utskottet nu har avstyrkt anslaget, vill ju likväl utskottet icke därmed påstå, att inte dylika friluftsläger kunna vara nyttiga och värda uppmuntran, och det kan ju hända, att riksdagen i en framtid, därest Kungl. Maj:t tager upp frågan, kan komma att även understödja dylika läger.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sandén: Herr talman, mina herrar! Efter den synnerligen välvilliga motivering, som såväl utskottet som nu herr Bergqvist givit utskottets avslagsyrkande, borde jag kanske vara tillfredsställd med saken och gå den väg, som herr Bergqvist åtminstone indirekt har anvisat i sitt yttrande.

Jag ber emellertid få säga herrarna, att jag icke motionerat i frågan utan att jag dessförinnan ägnat uppmärksamhet åt friluftslägren och studerat dem ganska ingående. Jag tror mig kunna säga, att de äro till nytta och välsignelse och att de verkligen äro av ett socialt värde, som jag anser, att riksdagen borde söka ta vara på. Det inträffade under det värmländska friluftslägrät uppe i Trossnäs föregående år, att barn, som eljest aldrig fått komma utom sin hembygdssockens gränser, barn långt uppe från ödemarkerna, från de värmländska finnskogarna, genom ingripande av Röda korset fingo tillfälle att komma ner till detta friluftsläger. Till en början voro de folkskygga och ängsliga för att röra sig bland alla dessa människor, som där kommit samman. Men när friluftslägräts vecka var slut, hade de undergått en verklig förvandling. De voro då hurtiga och glada små rustibussar, som voro tacksamma, liksom också deras föräldrar, för att de fått deltaga i friluftslägrät.

För övrigt ha lägren en verkligt uppfostrande betydelse. De sätta pli och ordning på barnen och ge dem begrepp om att de böra söka ta vara på sig själva. Gymnastik och lek bedrivs där och gymnastiken brukar ju uppmuntras även av statsmakterna. De äldre, som bevistade lägrät uppe i Värmland, både militärer och civila, funno fältlägeriden vara värd understöd. Till i år planeras läger i Landskrona, å Almö, å Ränneslätt i Småland, i Malmköping, å Trossnäs och i Karsjö.

Jag förs säga, att det går nog icke att pressa de enskilda bidragsgivarna längre än som redan har skett. Vid Trossnäslägrät uppe i Värmland t. ex. balanserade inkomster och utgifter på 10.000 kronor, av vilka inkomster 1.800 voro statsanslag, 400 bidrag från landstinget och 200 kronor från Röda korset, resten voro medel hopbringade på annat sätt. På grund av denna känsla, att man icke vågar ta den enskilda offervilligheten mera i anspråk än som redan skett, ha vi motionärer vågat hemställa till riksdagen om ett anslag på 5.000 kronor. Beloppet är ju icke stort, och jag förmodar, att riksdagen mycket väl, om detta anslag skulle visa sig ha tendens att svälla ut, kan resa en mur, som hindrar dess utökande.

Då det vill synas, som om utskottet har behjärtat motionen och då herr Bergqvist i två kommande reservationer yrkar bifall dels till ett anslag på 4.000

Anslag
till s. k. fri-
luftsläger för
skolbarn.

(Forts.)

kronor till Västerbottens läns hembygdsförening dels anslag på 4,000 kronor till hembygdsföreningen Heimbygda i Jämtland, hoppas jag, att herr Bergqvist icke håller alltför hårt på utskottets yrkande i det här fallet.

Jag ber således att få hemställa om bifall till reservationen.

Herr Björck: Hos var och en, som för två år sedan hade tillfälle att besöka det första större gymnastikläger, vilket anordnats i vårt land, har det besöket djupt inristat sig i ens minne. Detta, att tusentals barn från städer och industrisamhällen likaväl som från den rena landsbygden få komma ut och under några veckor under ordnade förhållanden sköta sin kropp i främsta rummet, har en oerhörd betydelse för hela deras framtida livsduglighet. Det tror jag alla voro överens om, som hade tillfälle att se och uppleva vad som försiggick på den gamla skånska lägerheden under landshövding Nilssons presidium. Jag är övertygad om, att han kan vitsorda likaväl som jag, att den tanke, som där tog gestalt, var en stor och levande tanke, som visserligen för med sig konsekvenser, men icke av den skrämmande beskaffenhet, som utskottets ärade talesman här pekade på, utan konsekvenser, som jag skulle vilja säga, äro uteslutande lyckliga och till gagn för hela det svenska samhället och den svenska rasen.

Situationen är den, att tanken sedermera i mindre skala har tagits upp i olika delar av landet, men efter precis samma grundlinjer och i samma syfte. Tack vare den omständigheten, att det hittills icke rört sig om så många olika ansökningar, ha vederbörande kunnat påräkna mindre bidrag från Kungl. Maj:t, såvitt jag minns rätt, utgående från anslaget för extra utgifter. Nu har emellertid glädjande nog lägerriden slagit rot i många delar av landet, och i närvarande stund föreligga framställningar från Småland, Värmland, Gästrikland, Hälsingland, Blekinge, Skåne förstås, som var föregångare på detta område, och Södermanland. Det lider intet tvivel om att det kommer att bli flera — så tillvida har nämligen herr Bergqvist alldeles rätt i sina farhågor — men i och med att lägerplanerna realiseras på så många olika håll, kan var och en, som något närmare känner till läget, också säga sig, att det icke är möjligt för Kungl. Maj:t att anlita det extra utgiftsanslaget för att sätta vederbörande i stånd i de olika provinserna att sörja för barnens friluftsliv under sommaren. Det behövs pengar, det inser litet var, och de pengar, som gå ut av statsmedel för att främja denna tanke, äro en mycket blygsam del i det hela. Landstingen, varenda kommun i Skåne, från vilken barn sänts till lägret, ha bidragit med en rörande offervillighet för att möjliggöra idéns förverkligande. Så går det också till över hela vårt land.

Nu begäres här ett litet anspråkslöst belopp på 5,000 kronor. Det är kanske möjligt, att det beloppet så småningom skulle behöva höjas. Jag ser emellertid ingen fara däri, ty jag är övertygad om att i fall dessa lägerplaner kunde vinna tillämpning i ännu större omfattning, om man på detta sätt kunde nå praktiskt taget vartenda barn i detta land, skulle man genom åtgärder av den beskaffenhet grundläggas mycken sundhet, som skulle komma vårt folk i dess helhet den svenska rasen till godo. Det är enligt min åsikt i bästa mening en nationell tanke, det här gäller att främja, som skulle, tycker jag, kunna påräkna stöd av personer ur olika läger.

Med dessa ord har jag, herr talman, bara velat orientera i vad det verkligen gäller och framhålla att de farhågor, som från biskop Bergqvists sida här gjordes gällande, icke äro bärande, när det rör sig om en uppgift av denna natur, som äsyftar att främja den sunda kroppsutvecklingen av barn från skilda delar av vårt land, och jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hammarskjöld, Carl Gustaf: Herr greve och talman! Jag hade tillfälle att förra året besöka Trossnäsfältet under den tid, då det omtalade lägret var samlat. Redan vid detta tillfälle fick jag ett sympatiskt intryck av sommarlägren. Jag har sedermera fått anledning att ytterligare syssla med detta spörsmål.

I andra kammaren har herr Ivar Anderson från Linköping väckt en motion om fysisk och förberedande militär uppfostran för Sveriges uppväxande ungdom. Kungl. Maj:t har anbefallt chefen för generalstaben att yttra sig i detta ärende. I anledning härav har jag sökt studera nu föreliggande fråga och därvid kommit till det resultatet, att den väg, som herr Ivar Anderson anger, kan bli av stor betydelse, och att ett av de viktigare medlen härför utgöres av sådana läger som dem, vilka anordnats vid Ljungbyhed, Almö och Trossnäs, men på bredare basis än hittills så att man där kan upptaga icke blott fysisk fostran och vad därtill hör, utan även fosterländsk fostran i allmänhet och för de unga gossarna en förberedande militär fostran.

Jag anhåller på grund härav, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Pauli: Herr talman! Det senaste anförandet ger mig anledning att yttra ett par ord.

Jag befinner mig bland reservanterna inom utskottet på den här punkten och har velat ge mitt stöd åt den tanke det här gäller. Men då denna tanke av den senaste talaren sammankopplas med en motion i andra kammaren, som går ut på att ge skolungdomen ända ned på folkskolestadiet en förberedande militär utbildning, vill jag här uttryckligen ha förklarat, att det är mig och helt säkert även övriga reservanter främmande, att dessa två saker skulle på antytt sätt komma att förknippas med varandra.

Jag har haft anledning att något i pressen syssla med den berörda motionen och har därvid framhållit, att från vårt partis sida icke möter det ringaste motstånd mot idén att bereda ökat utrymme åt fysisk fostran inom våra skolor. Jag har också betraktat dessa friluftsläger för skolbarn såsom ett lämpligt moment i denna vidgade fysiska fostran åt skolungdomen. Men vad jag ansett bör bestämt skiljas från denna tanke, är idén, att man där skulle inlägga någon sorts militär utbildning och att det sålunda skulle komma någon färg av krigisk övning över dessa sommarläger.

Jag är säker på att det uttalande, som generalstabschefen här gjort, väsentligen grundar sig på insikten om det nyttiga för ungdomen i att ägna sig åt friluftsliv och idrott även utan någon som helst militär läggning. Men jag tror icke att han gjorde saken någon direkt tjänst genom att framställa det så, att riksdagen genom det här begärda anslaget skulle gå in för, som han sade, att det hela skulle läggas på en bredare basis och även inbegripa någon sorts militär utbildning.

Jag vill, efter denna invändning, fortfarande giva min anslutning till reservanternas yrkande.

Herr Pers: Herr talman! Jag blev inte så förskräckt som den föregående talaren av vad herr Hammarskjöld yttrade, utan tar det litet mera lugnt. Jag föreställer mig, att det vid ett sådant läger, på några hundra pojkar, måste finnas en viss ordning och viss pli, då man där liksom vid militärutbildningen får lov att operera med hundratals ungdomar. Om det däri skulle ligga en förberedelse för pojkarna att även senare i militärlivet röra sig på samma sätt, med samma pli, samma ordning och med samma system, finns det ju en gemensam synpunkt där, men inte skola vi väl liksom reagera mot generalstabschefen därför att just han anlägger de synpunkterna. Det är ju, i alla fall, inte fråga om

*Anslag
till s. k. friluftsläger för
skolbarn.
(Forts.)*

Anslag
till s. k. fri-
luftsläger för
skolbarn.
(Forts.)

övning med kanoner, gevär o. s. v., utan det är endast metoden, som naturnöd-
vändigt närmar sig det militära.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr **Pauli**: Jag har icke heller tänkt mig, att det skulle vara fråga om kanoner, och naturligtvis anser jag liksom herr Pers, att det i sådana här läger måste vara pli och ordning på barnen, som i någon mån kan påminna om militärisk organisation. Vad jag vill reagera emot, är endast en utvidgning av programmet till att exempelvis omfatta, som det heter i den Andersonska motionen, skjutövningar, visserligen icke med kanoner, men med gevär.

Herr **Sandén**: Fast jag delar herr Paulis principiella uppfattning, ber jag att få understryka vad herr Pers uttalade och påpeka, att lägren äro avsedda för både pojkar och flickor och således icke enbart för sådana, som eventuellt skola ställa sin kraft till förfogande i kritiska ögonblick.

För övrigt skadar det icke, om ordning och reda läres ungdomen, och om herrarna på visst håll här vilja kalla det militarism, så, à la bonne heure, gärna för mig.

Herr **Nilsson, Johan**, i Kristianstad: Herr greve och talman! Såsom här har antytts under debatten, har jag varit i tillfälle att vara närvarande vid ett sådant här friluftsläger, och jag är övertygad om att var och en, som varit i tillfälle därtill, skulle, då lägren skötts på det sätt, som hittills varit fallet, med glädje rösta för en liten uppmuntran för denna idé. Dessa läger måste givetvis vara till synnerligt stort gagn för det uppväxande släktet och ge synnerligen goda impulser, när det gäller ordnandet av de ungas friluftsliv, vilket utan tvivel blir till synnerligen stort gagn för deras fysiska fostran, som givetvis är av betydelse för vårt lands värnkraft i framtiden.

Nu är det visserligen så att det allmänna givit någon uppmuntran åt dessa friluftsläger, men man skulle icke ha kommit långt, om man icke kunnat påräkna stor offervillighet från lärarkretsar och annat håll, som behjärtat och ägnat stort intresse för främjandet av denna sak. Det synes mig, som om det vore en ringa gård av tacksamhet för det uppoffrande enskilda arbetet, att riksdagen här gäve det ifrågasatta ekonomiska stödet, som är mycket litet jämfört med det moraliska stöd, som det skulle innebära, om man här går med på reservanternas förslag, till vilket jag ber att få yrka bifall.

Herr **Bergqvist**: Alla de talare, som här ha yttrat sig till förmån för reservationen, ha lagt huvudvikten på att dessa läger äro nyttiga för barnen. Utskottsmajoriteten har icke förnekat detta, men utskottet måste se på den rent ekonomiska sidan av saken och på de konsekvenser, som i sådant avseende kunna följa. Det är väl sällan som riksdagen utan någon som helst föregående utredning ger sig in på ett företag, som verkligen kan få så stora ekonomiska konsekvenser som detta. Därför ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som inefattades i den av herr Oscar Olsson m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 241—251.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 252.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *N. Gabrielsson* m. fl. (I: 53) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Wiklund* m. fl. (II: 89), hade hemställts, att riksdagen ville besluta anvisa ett extra anslag å 4,000 kronor för budgetåret 1927—1928 att utgå till Västerbottens läns hembygdsförening för arkeologiska och etnografiska forskningars samt undersökningar rörande västerbottniskt landsmål att användas i huvudsaklig överensstämmelse med den av föreningen i dess underdåniga skrivelse av den 3 december 1925 framlagda plan.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att herr Gabrielssons m. fl. och herr Wiklunds m. fl. berörda motioner (I: 53 och II: 89) icke måtte vinna riksdagens bifall.

Reservation hade anförts av herr *Bergqvist*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka den i ämnet väckta motionen.

Herr **Bergqvist**: Herr talman! Det gäller under denna punkt ett anslag till hembygdsföreningen i Västerbottens län. Det har motionsvis gjorts en framställning om att 4,000 kronor eller samma belopp, som förut utgår såsom anslag till hembygdsföreningen i Norrbottens län, skall utgå till hembygdsföreningen i grannlandet Västerbotten.

Jag beklagar, att denna sak icke upptagits av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen. Både Nordiska museets nämnd och Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien ha på det livligaste tillstyrkt Västerbottens läns hembygdsförenings framställning om anslag. Det finns mycket intressanta ting att taga vara på där uppe både i etnografiskt och arkeologiskt avseende, och det vore skada, om icke detta arbete skulle kunna vinna det ekonomiska understöd, som fordras för att det skall kunna fortsättas. Vad som gäller om anslaget till Västerbotten gäller också i lika hög grad om det anslag, som innefattas i den följande punkten, nämligen till föreningen Heimbygda i Jämtlands län.

Man befarar vittgående konsekvenser av ett bifall till framställningen, men här är verkligen faran icke så stor. Det finns ett särskilt skäl att, om man så önskar, begränsa anslaget till de fyra nordligaste länen. Där finnes nämligen en lappkultur att taga vara på, en försvinnande kultur, som man ju bör så mycket som möjligt söka att, så länge det finns några rester kvar av densamma, taga vara på. Men även om man skulle tänka sig, att riksdagen komme att bevilja, låt mig säga, 4,000 kronor till en hembygdsförening i vart och ett av de svenska länen, skulle det i varje fall icke bli något så avsevärt belopp, att faran för konsekvenserna på detta område behöver avskräcka.

Jag vet mycket väl, att det icke finns någon som helst utsikt att kunna vinna gehör för den framställning, som gjorts av motionärerna under denna punkt. Jag tillhör ju icke dessa motionärer, men jag intresserar mig i hög grad för den egendomliga och säregna kulturen i de övre norrländska bygderna och i Jämtland, och jag tror, att den, som gjort någon liten bekantskap med denna kultur, funnit, att det nog är värt att göra ett offer för att såväl tillvarataga de arkeologiska fynden som även studera de många märkvärdiga dialekter, vilka talas i dessa trakter.

Jag skall tillåta mig, herr greve och talman, att på denna punkt yrka bifall till min reservation.

I herr Bergqvists yttrande instämde herrar *Enhörning*, *Gabrielsson* och *Frändén*.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten annat yrkande ej förekom-

Anslag
till Väster-
bottens läns
hembygds-
förening.
(Forts.)

mit, än att kammaren skulle med avslag å utskottets hemställan bifalla de i ämnet väckta motionerna.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Anslag
till föreningen
Heimbygda.

Punkten 253.

Uti en inom första kammaren av herrar *J. P. Johansson* och *H. Andersson* väckt motion (I: 98) hade hemställts, att riksdagen ville besluta bevilja Heimbygda, hembygdsvårdande förening för Jämtland och Härjedalen, det av Jämtlands läns landsting för nämnda förening hos Kungl. Maj:t begärda anslaget 5,000 kronor, att med första ställas föreningen till förfogande för främjande av kulturhistorisk forskning rörande Jämtland och Härjedalen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att herrar *Johanssons* och *Anderssons* berörda motion, I: 98, icke måtte av riksdagen bifallas.

Enligt en vid förevarande punkt avgiven reservation hade herr *Bergqvist* ansett, att utskottet bort i anledning av den i ämnet väckta motionen tillstyrka, att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1927—1928 anvisades ett extra anslag av 4,000 kronor.

Herr **Bergqvist**: Då alldeles samma skäl föreligga för att bevilja ett anslag till hembygdsföreningen i Jämtlands län, som till Västerbottens läns hembygdsförening, vilket anslag kammaren nyss beviljat, ber jag att få yrka bifall till min reservation även på denna punkt.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder endast yrkats, av herr *Bergqvist*, att kammaren skulle, med godkännande av den av honom vid denna punkt avgivna reservationen, besluta att i anledning av den av herrar *J. P. Johansson* och *H. Andersson* i ämnet väckta motionen till Heimbygda, hembygdsvårdande förening för Jämtland och Härjedalen, anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag av 4,000 kronor, att användas till främjande av kulturhistorisk forskning rörande Jämtland och Härjedalen.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Om
anslag till
»Hembygds-
föreningen
Linnés m. m.

Punkten 254.

Uti en inom första kammaren av herr *P. Gustafsson* väckt motion (I: 97) hade hemställts, dels att riksdagen måtte bevilja ett anslag av femhundra kronor för vartdera av åren 1927—1931 till »Hembygdsföreningen Linné» i Stenbrohult för tillsyn och vård av byggnad och andra minnesmärken å Linnés födelseplats Råshult och dels att ett anslag av ettusen kronor måtte beviljas för iordningställande av uppfartsvägen från landsvägen till Råshult.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att herr *Gustafssons* ifrågavarande motion, I: 97, icke måtte vinna riksdagens bifall.

Herr **Gustafsson, Per**: Utskottet har för sin hemställan om avslag å min motion förebragt en synnerligen välvillig motivering. Jag tycker dock, att

med denna motivering alla skäl skulle ha talat för att bevilja det anslag, som jag motionerat om, och än mer skäl härtill finner jag efter den ställning, som kammaren nyss tagit till de båda anslagen, under de närmast föregående punkterna.

Det ändamål, för vilket jag tagit mig friheten väcka en motion, måste anses vara synnerligen viktigt, och med hänvisning till vad kammaren nyss beslutit i fråga om de båda andra sakerna, som ligga på samma plan, tillåter jag mig yrka bifall till min motion.

Herr **Bergqvist**: Det kan synas underligt, att jag icke ställt mig som reservant även på denna punkt, men det beror på att det här är fråga om restaureringen av en byggnad, rörande vilket förslag ingen utredning föreligger.

Herr **förste vice talmannen**: Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 255—269.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 270.

Lades till handlingarna.

Punkten 271.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 272.

Lades till handlingarna.

Punkten 273.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag före kl. 2 e. m. utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 8 på aftonen.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för statens räkning av den Dala—Hälsinglands nya järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägen mellan Orsa och Bollnäs m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av förfallen del av statslån till Skövde—Axvalls järnvägsaktiebolag m. m.; samt

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa av postmedel felaktigt utbetalda belopp.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om
anslag till
»Hembygds-
föreningen
Linnés m. m.
(Forts.)

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om vissa ändringar i förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om viss ändring i förordningen den 13 december 1912 (nr 355) angående tullrestitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara; samt

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av § 4 r) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor i syfte att bereda tullfrihet i vissa fall för utländska luftfartyg även vid egentlig inrikes trafik.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 227, angående reglering av reservpersonalens avlönings- och pensionsförmåner m. m.; samt

nr 228, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Sollefteå stad m. m.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 4 b) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor, m. m. (tullfrihet för personal vid utländsk beskickning m. m.);

nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa dels ock väckt motion om tullfrihet för lithiumhydrat och lithiumoxid;

nr 33, i anledning av väckt motion om tullfrihet för ämnen till korsningsspetsar samt till fjäder och växeltungor; samt

nr 34, i anledning av väckt motion om ändring av tullen å elektriska centralställverk och delar därtill m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i värnpliktslagen;

nr 22, i anledning av väckt motion angående viss ändring i värnpliktslagen; samt

nr 23, i anledning av väckta motioner om viss ändring i värnpliktslagen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställts bifölls.

Ang. ersättning till köpmannen M. Nylén. Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare ersättning till M. Nylén för ett av staten övertaget kaffeparti jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 30 december 1926 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 40, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt ut-

drag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond finge såsom ytterligare ersättning för i statsrådsprotokollet angivna av staten övertagna kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 12,000 kronor.

*Ang.
ersättning till
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)*

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft två inom första kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

nr 188, av herr *Lindhagen*, vari hemställdts, att riksdagen måtte medgiva, att, utöver det i propositionen nr 40 föreslagna belopp, finge från statens folkhushållningskommissions fond utbetalas ytterligare ersättning till det belopp, som efter vederbörande utskotts förslag kunde anses skäligt och med statens värdighet överensstämmande; samt

nr 189, av herr *Julin*, vari hemställdts, att riksdagen måtte medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond finge såsom ytterligare ersättning för ifrågavarande kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 65,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och motionerna I: 188 och 189 medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond finge såsom ytterligare ersättning för ifrågakomna av staten övertagna kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 34,669 kronor 50 öre.

Herr Sederholm: Med hänsyn till att ifrågavarande ärende av andra kammaren blivit återremitterat till utskottet, får jag härmed hemställa, att även första kammaren ville besluta, att frågan återremitteras till jordbruksutskottet.

Herr Julin: Sedan återremiss yrkats på detta ärende, i vilket jag är motionär, och denna återremiss medgivits av andra kammaren, skall jag ej motsätta mig detta yrkande, ehuru jag för egen del finner frågan klar för avgörande.

Vill man med en återremiss få undersökt, huruvida den ersättning, det här är fråga om, skulle komma herr Nylén till godo — jag följer nu den debatt, som förts i andra kammaren — eller komma herr Nyléns fordringsägare till godo, finner jag verkligen den saken vara något själva rättsfrågan ovidkommande. Vill man genom återremiss få undersökt, huruvida det beslagtagna kaffepartiet tillhört herr Nylén personligen eller aktiebolaget Martin Nylén, såsom en morgontidning i dag velat göra gällande, så finner jag, att handlingarna i målet tillräckligt bestyrkt herr Nyléns rätt att betraktas som ägare till partiet. Men dessutom voro omständigheterna, när detta köp kom till stånd, till den grad dramatiska, att den, som är inne i förloppet, ingalunda kan sväva i ovisshet om hur saken låg till.

Det var nämligen så, att när aktiebolaget Martin Nyléns chef, herr Nylén, låg uppe vid gränsen, i Haparanda, och skötte affärerna där, vägrade hans personal här i Stockholm att längre stå kvar i bolaget, om han inlät sig på detta, som tjänstemännen tyckte, olämpliga köp. Tvingad av detta strejkhot, nödgades Nylén köpa partiet för egen räkning. För att emellertid detta icke bara skall vara ett påstående, har jag begärt, att herr Nyléns dåvarande kontorschef skulle lämna mig ett skriftligt intyg på att det förhöll sig så, som jag sagt, och jag ber att genom uppläsning av detta intyg få det intaget i kammarens protokoll. Han skriver:

»Undertecknad, som från 18 maj 1917 till 29 augusti 1918 var anställd som kamrer hos Martin Nylén Aktiebolag, intyger härmed under edlig förpliktelse

Ang.
ersättning till
köpmannen
M. Nylén.
(Forts.)

att sista dagarna av november 1917, då fråga blev om att köpa de kaffepartier, som Folkhushållningskommissionen i december 1917 frantog herr Martin Nylén och om vilkas ersättning riksdagen nu skall besluta, personalen hos Martin Nylén Aktiebolag motsatte sig att köpet finge ske för bolagets räkning. Jag och övriga hos bolaget anställda fruktade nämligen att något obehag skulle komma att drabba oss av en sådan affär, därför att vi trodde att den möjligen stode i strid med den då gällande kristidslagstiftningen. För att giva desto kraftiga eftertryck åt vårt beslut att ej kvarstå i bolagets tjänst, om affären gjordes åt bolaget, uppsatte vi en skrivelse härom, som skickades i rekommenderat brev till bolagets i Haparanda då vistande direktör, herr Martin Nylén, vilken även ägde samtliga aktier i bolaget utom ett betydelselöst fåtal, som pro forma skrivits på andra. Denna skrivelse var undertecknad av mig, korrespondenten fru Ada Hallén, avdelningschefen Sven Sörensen, försäljaren Uno Sjöberg samt två personer till, vilkas namn jag icke nu med absolut säkerhet erinrar mig. I anledning av denna framställning från personalens sida gjordes kaffeaffären, vilket jag med full bestämdhet vet, icke för aktiebolagets räkning utan åt herr Nylén personligen.

Stockholm den 19 mars 1927.

Karl Johansson.

Kamrer Karl Johanssons egenhändiga namnteckning bevittna — —» — här följa två namn.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det nu föredragna utlåtandet annat yrkande ej förekommit, än att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckt motion angående prissättningen å tjarved inom de sex nordligaste länens kronoparker;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Umeå;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 23, i anledning av väckt motion angående upprättande av en riksstambok för avelsdjur av ardenerras; samt

nr 24, i anledning av väckt motion om övertagande för statens räkning av vissa utav landsfiskalen Axel Fredricsson för hans dåvarande tjänsteboställe teknade andelar i ortens elektriska distributionsförening.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Då alla ärenden på föredragningslistan nu blivit behandlade, medgav kamraren, på framställning av herr talmannen, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 211, 214 och 215 till jordbruksutskottet samt nr 217, 218,

224, 226 och 227 till statsutskottet, varemot propositionerna nr 212, 213, 228 och 229 nu på begäran bordlades.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 293, av herr *Holmgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända sjukkassor m. m.; och
nr 294, av fröken *Hesselgren*, i samma ämne.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för anläggning av en brännoljecistern vid flottans station i Karlskrona;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för styckjunkaren i Göta artilleriregemente A. U. Olsson från viss ersättningsskyldighet;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till uppvärmning av det s. k. kungshuset i Karlskrona;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen av en fastighet i den s. k. Djurgårdsstaden;

nr 41, i anledning av väckt motion om entledigande av indelt personal vid truppförband, som skola indragas;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmusei avdelning för depositioner och slottssamlingar;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk reglering av lönen för biskopen i Lunds stift;

nr 44, i anledning av väckt motion angående restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m.;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående det ordinarie anslaget till kungl. operan jämte en i ämnet väckt motion;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till restaurering av den gamla gymnasiebyggnaden i Karlstad;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av ett markområde för anläggande av väg till folkskoleseminariet i Lund m. m.;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för vissa lärare vid folk- och småskolor att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring vid lotsbarnskola;

nr 49, i anledning av väckt motion om beredande åt lärarinnor i hushållsgörömmål vid fortsättningsskolor av rätt till bostad och bränsle eller ersättning därför; samt

nr 50, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet att förlägga repetitionsskolas båda årskurser till ett och samma läsår;

första lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare m. m.; ävensom

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fortsättningsskolornas centralisering inom de olika skoldistrikten.

Herr *Norling* väckte en motion, nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända sjukkassor m. m.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.38 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 22 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Herr statsrådet *Thyrén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 237, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 4:o), 8:o), 9:o), 11:o) och 14:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; samt
nr 238, med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 kap. 6 och 12 §§ handelsbalken m. m.

Herr statsrådet *Meurling* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 235, angående statens övertagande av den Limesforsen—Särna järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägen mellan Limesforsen och Särna;
nr 240, angående inköp för statens vattenfallsverks räkning av en fastighet i Trollhättan;
nr 243, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga vattenfall i Lagan m. m.; samt
nr 244, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet m. m.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 199, angående anslag till socialstyrelsen m. m.; och
nr 236, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 222, angående förläggning av 1:a flygkåren till Västerås m. m.;
nr 230, med förslag till överenskommelse angående kronans gruvegendom i Skelleftefältet;
nr 231, angående vissa byggnadsarbeten för arméns truppförband;
nr 239, angående vissa byggnadsarbeten m. m. vid flottans varv; och

nr 242, angående skyldighet för personal vid försvarsväsendet att i vissa fall underkasta sig förflyttning till annat truppförband;

dels ock Kungl. Maj:ts skrivelser:

nr 232, med tillkännagivande, att i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln bebadad framställning om anslag för ersättning till vissa kommuner, för såvitt avser ersättning till Östersunds stad, icke kommer att föreläggas riksdagen; och

nr 233, med tillkännagivande, att i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln bebadad framställning om anslag för den ekonomiska försvarsberedskapens organisation icke kommer att föreläggas riksdagen.

Herr statsrådet *Almkvist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 223, angående förlägningsplats för nytt kliniskt sjukhus i Stockholm m. m.

Justerades protokollen för den 16 och den 18 innevarande månad.

Herr statsrådet *Lyberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 200, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

nr 210, med förslag till taxeringsförordning;

nr 234, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 augusti 1894 (nr 61) angående mantalsskrivning; samt

nr 241, med förslag till överenskommelse med Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag, Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, Aktiebolaget Gellivare Malmfält och Norrbottens Järnverks Aktiebolag.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna; samt

nr 3 A, angående vissa anslag för budgetåret 1927—1928 under riksstatens tredje huvudtitel.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om vissa ändringar i förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om viss ändring i förordningen den 13 december 1912 (nr 355) angående tullrestitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara;

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av § 4 r) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor i syfte att bereda tullfrihet i vissa fall för utländska luftfartyg även vid egentlig inrikes trafik;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 4 b) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor m. m. (tullfrihet för personal vid utländsk beskickning m. m.);

nr 93, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa dels ock väckt motion om tullfrihet för lithiumhydrat och lithiumoxid; samt

nr 94, i anledning av väckt motion om ändring av tullen å elektriska centralstallverk och delar därtill m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 212, med förslag till förordning om skogsvårdsavgifter; samt

nr 213, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 och 8 §§ i förordningen den 15 juni 1923 (nr 213) angående skogsvårdsstyrelser.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 228, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Sollefteå stad m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 229, angående godkännande av tvenne mellan Sverige och Danmark respektive Sverige och Norge avslutade överenskommelser angående handelsresandes behandling.

Vid föredragning av herr *Norlings* motion, nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända sjukkassor m. m., hänvisades denna motion, i vad den rörde Kungl. Maj:ts förslag till förordning om erkända sjukkassor, till behandling av lagutskott samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 37—50, första lagutskottets utlåtande nr 23 och första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 199, 223, 231, 235, 236, 239 och 240 till statsutskottet, nr 200 till bevillningsutskottet, nr 237 till behandling av lagutskott samt nr 244 till jordbruksutskottet, varemot propositionerna nr 210, 222, 230, 234, 238 och 241—243 nu på begäran bordlades.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade skrivelser nr 232 och 233 beslöts att dessa skrivelser innehåll skulle meddelas statsutskottet och skrivelserna läggas till handlingarna.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner: nr 296, av greve *Lagerbjelke*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom m. m.;

nr 297, av herr *Nilsson, Alexander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom m. m.;

nr 298, av herr *Dahl, Georg*, och herr *Eriksson, Valfrid*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom m. m.;

nr 299, av herr *Dahl, Georg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående uppsikt å vissa jordbruk; samt

nr 300, av herr *Tjällgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående uppsikt å vissa jordbruk.

Herr **Ljunglund** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag anhåller att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa en interpellation.

Det torde vara herr statsrådet bekant att genom avtal år 1917 mellan järnvägsstyrelsen och Ab. Pressbyrån, innehavare firmorna Albert Bonnier och Otto Hirsch, blev nämnda byrå medgiven ensamrätt att å statens järnvägars stationer och tåg bedriva försäljning av tidningar m. m. i enlighet med vissa villkor, däribland en årlig avgäld, som successivt höjdes från 16,000 kr. första året till 35,000 kr. under senare åren. Detta avtal, som gällt i 10 år, upphör med utgången av år 1927 och torde av järnvägsstyrelsen nu ha uppsagts; enligt meddelande är det styrelsens avsikt att genom annons den 1 nästa april infordra anbud rörande denna försäljningsrätt för att sedan enligt vissa redan fastställda villkor överlåta den till den mestbudande, kanhända på nya 10 år.

Svenska tidningsutgivareföreningen, för vilken otvivelaktigt förefinnes åtskilliga allvarliga anledningar till oro över svenska pressbyråns handhavande av försäljningen, i all synnerhet om därmed skall fortsätta under obegränsad framtid, har låtit genom särskilda kommitterade anställa undersökning om försättningsaffären för en pressens egen distributionsaffär med uppgift att övertaga tidningsförsäljningen å järnvägarna och i övrigt även annorstädes i landet i lämplig utsträckning. Dessa kommitterade skola vara färdiga med sitt utlåtande till tidningsutgivareföreningens vårmöte i medio eller slutet av maj månad.

1) Anser herr statsrådet, att en uttryckt önskan från pressens sida att få övertaga tidningsförsäljningen är förtjänt av *minst lika stort beaktande och tillmötesgående* som firmorna Bonniers och Hirschs avsikt att även hädanefter få omhänderhava omnämnda försäljningsrätt?

2) Järnvägsstyrelsen har för sin del på olika sätt avböjt, att pressen ställes på jämlik fot med firmorna Bonnier och Hirsch i fråga om erhållandet av antydda försäljningsrätt.

Utom med svenska pressbyrån har järnvägsstyrelsen sedan år 1918 ett avtal med nämnda byrås dotterbolag Alga angående försäljning av sötsaker, tobak och korta varor från kiosker vid ett stort antal järnvägsstationer och har förklarat sig ämna låta detta avtal fortfarande gälla.

De favörer, som därmed läggas i firmorna Bonniers och Hirschs händer äro följande.

a) Algabolagets rörelse vid järnvägsstationerna inbringar årligen 3 å 4 gånger netto det belopp, som hittills utgått i årlig avgäld för tidningsförsäljningsrätten och Algabolagets ägare ha alltså ett ofantligt försprång framför andra konkurrenter om sist antydda rätt.

Interpellation ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.

Interpellation ang. rätten till tidningsförsäljning å statens järnvägar m. m.
(Forts.)

b) I Algabolagets kontrakt § 3 tillerkännes åt Alga »enbart i egenskap av svenska pressbyråns kommissionär och för dess räkning rätt att i kioskerna tillhandahålla tidningar och andra tryckalster».

c) I § 10 i de nya villkoren för tidningsförsäljningsrätten ensam förbehåller sig järnvägsstyrelsen att i vissa fall överlämna denna rättighet vid en station åt annan person. (Algabolaget lär i sådant fall vara närmast till hands.)

Järnvägsstyrelsen ställer faktiskt firmorna Bonnier och Hirsch i en så gynnad ställning, att tidningsägarna på förhand sätts ur stånd att konkurrera med det gynnade bolaget om rätten att försälja sina egna produkter, därest ej järnvägsstyrelsen förmås ändra hållning. *Finner icke herr statsrådet detta vara betänkligt?* Förmodligen för att avklippa all diskussion om en möjlig rättvisare hållning från järnvägsstyrelsens sida har styrelsen förklarat sig komma att annonsera sina villkor redan den 1 nästa april. Finner herr statsrådet denna järnvägsstyrelsens åtgärd lämplig just nu, innan tidningsutgivareföreningen blivit i stånd att få del av sina kommitterades rapport?

3) Den lämplighetsåtgärd, som vidtagits genom överlåtande av tidningsförsäljningen å järnvägarna till herrarna Bonniers och Hirschs bolag synes redan hava förvandlats till ett *privatmonopol, synnerligen starkt förankrat genom statens tillhjälp* för en oöverskådlig framtid, därest kungl. järnvägsstyrelsens planer fullföljas. Detta monopol är nyckeln till en hela landet omfattande stor distributions- och försäljningsaffär, som redan 1925 nått upp till en årlig omsättning på över 17¹/₂ miljoner kronor.

Det sätt, varpå detta monopol handhaves, lämnar rum för befogade anmärkningar. Det är så skickligt ordnat, att pressen väsentligen är urståndsatt att kontrollera i vad mån det handlar rättvist eller orättvist mot enskilda tidningsägare. Men ännu betänkligare är, att blotta tillvaron av denna helt igenom på enskild vinning inriktade betydande affär hotar att medföra stora faror för pressens självständighet och oberoende.

Anser herr statsrådet icke att även denna sida av saken är förtjänt att tagas i beaktande vid det blivande avgörandet av frågan om ensamrättigheten till tidningsförsäljning å järnvägarna?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8.27 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.